YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2010. október 26.[1]

1. A jelen eljárás tárgya az Európai Közösségek Elsőfokú Bírósága ThyssenKrupp Stainless kontra Bizottság ügyben 2009. július 1-jén hozott ítélete[2] ellen a ThyssenKrupp Nirosta GmbH[3] által benyújtott fellebbezés.

2. Ezen ügy alapja az ESZAK-Szerződés 65. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/F/39.234 – „ötvözetfelár”-ügy, határozat újraelfogadása) 2006. december 20-án hozott 2007/486/EK bizottsági határozat[4]. Ebben a határozatban az Európai Közösségek Bizottsága megállapította, hogy a Thyssen Stahl AG[5] 1993. december 16. és 1994. december 31. között megsértette az ESZAK 65. cikket azáltal, hogy az ötvözeti felár kiszámításához felhasznált képlet referenciaértékeit megváltoztatta és alkalmazta. E címen a Bizottság 3 168 000 eurós bírságot szabott ki a TKS-sel szemben.

3. A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság elutasította a TKS által egyrészről a vitatott határozat megsemmisítésére, másrészről a bírság csökkentésére benyújtott kérelmeket.

4. Ez a fellebbezés lényegében több, az alapvető jogelvek versenyjogi vitákban történő alkalmazására vonatkozó kérdést vet fel. E kérdések némelyike azonos, és így nagymértékben összefügg azokkal a kérdésekkel, amelyek az Elsőfokú Bíróság C-201/09. P. és C-216/09. P. sz., ArcelorMittal Luxembourg és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2009. március 31-én hozott ítélete[6] ellen benyújtott fellebbezések alapján a Bíróság előtt jelenleg is folyamatban lévő ügyekben merültek fel, amelyekben szintén én ismertetem a főtanácsnoki indítványt.

5. Az első kérdés a vitatott határozat jogalapjának érvényességére vonatkozik. A Bizottság ugyanis, figyelembe véve az ESZAK-Szerződés lejártát és az átmeneti rendelkezések hiányát,

1 – Eredeti nyelv: francia.

2 – A T-24/07. sz. ügyben hozott ítélet (EBHT 2009., II-2309. o.), a továbbiakban: megtámadott ítélet.

3 – Korábban ThyssenKrupp Nirosta AG, azelőtt ThyssenKrupp Stainless AG, a továbbiakban: TKS.

4 – HL 2007. L 182., 31. o., a továbbiakban: vitatott határozat.

5 – A továbbiakban: Thyssen.

6 – A T-405/06. sz. ügyben hozott ítélet (EBHT 2009., II-771. o.).

az 1/2003/EK rendelet[7] rendelkezéseiből indult ki az ESZAK 65. cikk (1) bekezdése megsértésének megállapítása és szankcionálása során. E kérdésben úgy tekintem, hogy az Elsőfokú Bíróság jogszerűen fogadta el ezt a jogalapot érvényesnek.

6. A második kérdés a jogerő terjedelmére vonatkozik. Kontradiktórius vita nélkül elfogadható-e, hogy az ügy érdemi vizsgálatára sor került? Természetesen nem. Véleményem szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor kiterjesztette a jogerőt az ítélet olyan jogkérdésére, amelyet előtte egyik fél sem vitatott, és amely vita tárgyát sem képezte. Egyik jogrendszer sem fogadja el ugyanis, hogy a tisztességes eljárás alapvető garanciáit, amelyek között szerepel a kontradiktórius eljárás elve, megelőzze a jogerő aránytalan kiterjesztése. Ezen okokból azt javaslom, hogy a Bíróság helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet.

7. A harmadik kérdés a magatartások betudhatóságára vonatkozik. A kérdés lényege, hogy a Bizottság jogszerűen tudta-e be a TKS egyoldalú nyilatkozata alapján egy másik vállalkozás terhére rótt magatartásért való felelősséget a TKS-nek. A betudhatóság ezen megállapítását jogellenesnek tekintem, mivel sérti a személyes felelősség elvét, és figyelmen kívül hagyja azt a – Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata alapján – döntő körülményt, hogy nem áll fenn gazdasági folytonosság a két vállalkozás között. Emellett rámutatnék, hogy egy olyan hatóság, mint a Bizottság, az EK 81. cikkben megállapított elvek alkalmazásának biztosítása során nem térhet el a magatartások vállalkozások között létrejött külön megállapodásokon alapuló magatartások betudhatóságára vonatkozó szabályoktól és elvektől.

8. Végül, a negyedik kérdés az elévülési szabályok értelmezésére vonatkozik. Arra kell választ adni, hogy a Bizottság olyan versenyellenes cselekmények miatt is kiszabhat-e bírságot a Thyssennel szemben, amelyeket az 1993. december 16-a és 1994. december 31-e között követett el. Egyrészről azt kell vizsgálni, hogy ha keresetet nyújtanak be az uniós bírósághoz, az elévülés nyugvása relatív hatállyal jár-e, azaz csupán a felperes vállalkozásra vonatkozik, vagy *erga omnes* hatályú-e, mely esetben a bírósági eljárás folyamán az elévülés nyugvása a jogsértésben részt vevő valamennyi vállalkozásra vonatkozik függetlenül attól, hogy benyújtottak-e keresetet, vagy sem. Másrészről meg kell vizsgálni egy bizottsági határozatot megsemmisítést kimondó ítélet joghatásait az elévülési idő számítására. Álláspontom szerint az elévülés jellegének és terjedelmének vizsgálata alapján az ilyen eljárások 2002. április 24. napjával elévültek.

7 – Az Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i tanácsi rendelet (HL L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás, 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

I – Jogi háttér

A – *Az ESZAK-Szerződés rendelkezései*

9. Az ESZAK-Szerződés 65. cikk szerint:

„(1) Tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amelynek célja közvetlenül vagy közvetetten a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen:

a) az árak rögzítése vagy meghatározása;

b) a termelés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása vagy ellenőrzése;

c) a piacok, az áruk, az ügyfelek vagy a beszerzési források felosztása.

[…]

(4) A jelen cikk (1) bekezdése értelmében a tiltott megállapodások és döntések semmisek, és azokra a tagállamok bíróságai előtt nem lehet hivatkozni.

A [Bizottság] kizárólagos hatáskörrel rendelkezik – a Bíróság előtti keresetekre is figyelemmel – annak megállapítására, hogy a hivatkozott megállapodások vagy döntések megfelelnek-e a jelen cikk rendelkezéseinek.

(5) A [Bizottság] azon vállalkozásokkal szemben, amelyek semmis megállapodást kötöttek, és választottbíróság, elállás, bojkott vagy egyéb eszközök útján alkalmazták, illetve alkalmazni próbálták a semmis megállapodást vagy döntést, vagy azt a megállapodást, amelynek engedélyezését elutasították vagy visszavonták, vagy olyan vállalkozásokkal szemben, amelyek tudottan hamis vagy elferdített információk révén szereztek engedélyt, illetve olyanokkal szemben, amelyek az (1) bekezdésben foglalt rendelkezésekkel ellentétes magatartást tanúsítanak, a jelen cikk rendelkezéseivel ellentétes megállapodás, döntés vagy magatartás tárgyát képező termékekkel elért forgalom legfeljebb kétszeresével egyenlő összegű bírságot, illetve kényszerítő bírságot szabhat ki, annak sérelme nélkül, hogy – ha ennek célja a termelés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása – az így meghatározott maximális összeg bírság esetén legfeljebb a szóban forgó vállalkozások éves forgalmának 10%-ával, kényszerítő bírság esetén pedig a napi forgalom 20%-ával növelhető.”

10. Az ESZAK-Szerződés 97. cikkének megfelelően az ESZAK-Szerződés 2002. július 23-án hatályát vesztette.

B – *Az EK-Szerződés rendelkezései*

11. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően hatályon kívül helyezett EK 305. cikk (1) bekezdése kimondta:

„E szerződés rendelkezései nem módosítják az Európai Szén- és Acélközösséget létrehozó szerződés rendelkezéseit, különösen a tagállamok jogaira és kötelezettségeire, a Szén- és Acélközösség intézményeinek hatáskörére, valamint az említett szerződésnek a közös szén- és acélpiac működésére vonatkozó szabályait."

C – *Az 1/2003 rendelet*

12. Emlékeztetek arra, hogy az 1/2003 rendelet az EK 81. és az EK 82. cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szól.

13. E rendelet 7. cikkének (1) bekezdése a következőképpen szól:

„Ha panasz vagy saját kezdeményezése alapján eljáró Bizottság megállapítja az [EK] 81. vagy az [EK] 82. cikk megsértését, határozatban felszólíthatja az érintett vállalkozásokat és vállalkozások társulásait, hogy fejezzék be a jogsértést. […] Ha a Bizottságnak jogos érdekében áll, azt is megállapíthatja, hogy a jogsértést a múltban követték el."

14. Az említett rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében a Bizottság határozattal bírságot szabhat ki a vállalkozásokra és vállalkozások társulásaira, amennyiben azok szándékosan vagy gondatlanul megsértik az EK 81. vagy az EK 82. cikk rendelkezéseit.

15. Az 1/2003 rendelet 25. cikke határozza meg az eljárások elévülésére vonatkozó rendelkezéseket.

16. Ezek a szabályok lényegében megegyeznek az Európai Szén- és Acélközösség létrehozásáról szóló szerződés alkalmazási területén lefolytatott eljárásokkal és végrehajtással kapcsolatos elévülésről szóló, 1978. április 6-i 715/78/ESZAK bizottsági határozat rendelkezéseivel[8].

17. A 715/78 határozat 1. cikke (1) és (2) bekezdésének, valamint az 1/2003 rendelet 25. cikke (1) és (2) bekezdésének alkalmazásában az eljárás elévülése akkor következik

8 – HL L 94., 22. o. Az említett szabályok a jelen ügyben alkalmazandó, az eljárások időtartamának korlátozásáról, valamint az Európai Gazdasági Közösség szállításra és versenyre vonatkozó szabályai alapján kezdeményezett szankciók végrehajtásáról [helyesen: az Európai Gazdasági Közösség szállításra és versenyre vonatkozó szabályai alapján kezdeményezett eljárásoknak és meghozott szankciók végrehajtásának elévüléséről] szóló, 1974. november 26-i 2988/74/EGK tanácsi rendeletből (HL L 319., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 1. kötet, 61. o.) erednek.

be, amikor a Bizottság a jogsértés megszűnésének időpontját követő öt éven belül nem szab ki bírságot vagy szankciót.

18. Ugyanakkor, a 715/78 határozat 2. cikkének (1) és (2) bekezdése, valamint az 1/2003 rendelet 25. cikkének (3) és (4) bekezdése értelmében ezen elévülést megszakíthatja a Bizottság által a jogsértés tekintetében vizsgálat vagy eljárás céljából tett bármilyen intézkedés. Ilyen intézkedések az információkérések, a vizsgálat lefolytatására vonatkozó megbízások, az eljárás megindítása vagy a kifogásközlésről szóló értesítés. Ez a megszakadás a jogsértésben részt vevő összes vállalkozásra nézve bekövetkezik.

19. A 715/78 határozat 2. cikkének (3) bekezdése és az 1/2003 rendelet 25. cikkének (5) bekezdése egy végső határidőt határoz meg. Ezek úgy rendelkeznek, hogy az elévülési idő minden megszakadás után újrakezdődik. Az elévülési idő azonban legkésőbb azon a napon jár le, amelyen az elévülési idő kétszeresének megfelelő időszak eltelt, anélkül hogy a Bizottság bírságot vagy kényszerítő bírságot szabott volna ki. Ez az időszak meghosszabbodik azzal az időszakkal, ameddig az elévülés nyugszik.

20. Végül a 715/78 határozat 3. cikke és az 1/2003 rendelet 25. cikkének (6) bekezdése pontosítja, hogy az eljárás elévülése mindaddig nyugszik, amíg a Bizottság határozata a Bírósága előtt folyamatban lévő eljárás tárgyát képezi.

II – A tényállás

21. A tényállás a megtámadott ítélet alapján az alábbiak szerint foglalható össze.

22. 1995. január 1-jén a Krupp Thyssen Nirosta GmbH német jog szerinti társaság a Thyssennek és a Fried Krupp AG Hoesch-Kruppnak a rozsdamentes acéllemezek ágazatában folytatott tevékenységei összefonódásából jött létre. A Thyssen más ágazatokban önállóan folytatta tevékenységeit.[9]

23. A Bizottság az általa 1995. március 16-án több rozsdamentesacél-gyártó vállalkozástól kért adatok alapján 1995. december 19-én kifogásközlést intézett 19 vállalkozáshoz. Miután bizonyos vállalkozások, köztük a TKS és a Thyssen, kifejezték együttműködési szándékukat, a Bizottság 1997. április 24-én új kifogásközlést intézett e vállalkozásokhoz, amelyre a TKS és a Thyssen külön-külön válaszolt.

9 – A cégnév többszöri megváltozását követően a Krupp Thyssen Nirosta GmbH először a ThyssenKrupp Stainless AG, majd végül a ThyssenKrupp Nirosta GmbH nevet vette fel.

24. A Bizottsághoz intézett 1997. július 23-i levelében (a továbbiakban: 1997. július 23-i nyilatkozat) a TKS a következőket adta elő:

„Ami a tárgyként hivatkozott eljárást illeti [IV/35.814 – ThyssenKrupp Stainless ügy], azt kérték a [Thyssen] jogi képviselőjétől [...], hogy a [TKS] kifejezetten erősítse meg azt, hogy felelősséget vállal a [Thyssen] esetleges korábbi cselekményeiért a [Thyssen] rozsdamentes acéllemezek iparágában kifejtett tevékenységének átruházását követően annyiban, amennyiben azokra a rozsdamentes acéllemezekre vonatkoznak, amelyek a jelen eljárás tárgyát képezik, és amennyiben a 1993-as évig terjedő időszakra nyúlnak vissza. Ezúton kifejezetten megerősítjük ezt."

25. A Bizottság a 98/247/ESZAK határozatban[10] megállapította, hogy a rozsdamentes-acéllemez-gyártók többsége, köztük a TKS és a Thyssen, megsértette az ESZAK 65. cikk (1) bekezdését azáltal, hogy az 1993. december 16-án Madridban tartott találkozón megállapodtak áraik összehangolt emeléséről 1994. február 1-jei kezdettel.

26. A TKS 1997. július 23-i nyilatkozata alapján a Bizottság csak ezt a vállalkozást értesítette e határozatáról. Ennélfogva bírságot szabott ki rá, nem csak a saját cselekményeiért, hanem a Thyssennek felrótt, az 1993. december és 1995. január 1-je közötti időszakra vonatkozó tények miatt is.

27. 1998. március 11-én a TKS többek között az eredeti határozat megsemmisítése iránti keresetet nyújtott be.

28. A Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. december 13-án hozott ítéletével[11] az Elsőfokú Bíróság megsemmisítette az eredeti határozatot abban a részében, amelyben az megállapítja a TKS felelősségét az ESZAK 65. cikk (1) bekezdésének a Thyssen által elkövetett megsértéséért, és ezzel összefüggésben csökkentette a bírságot. Az Elsőfokú Bíróság úgy ítélte meg, hogy a Bizottság nem tette a TKS számára lehetővé azt, hogy a Thyssennek felrótt tényekről megtegye észrevételeit, következésképpen megsértette a TKS védelemhez való jogát.

29. A ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. július 14-én hozott ítéletével[12] a Bíróság elutasította a TKS és a Bizottság által ezen ítélettel szemben benyújtott fellebbezéseket.

30. A TKS-sel és a Thyssennel folytatott levélváltást követően a Bizottság 2006. április 5-én új kifogásközlést küldött a TKS-nek. A TKS 2006. május 17-én válaszolt, 2006. szeptember 15-én pedig nyilvános meghallgatásra került sor.

10 – Az ESZAK-Szerződés 65. cikkének alkalmazására vonatkozó eljárásról (IV/35.814 – „ötvözeti felár"-ügy) szóló 1998. január 21-i határozat (HL L 100., 55. o., a továbbiakban: eredeti határozat).

11 – A T-45/98. és T-47/98. sz. egyesített ügyekben hozott ítélet (EBHT 2001., II-3757. o.).

12 – A C-65/02. P. és C-73/02. P. sz. egyesített ügyekben hozott ítélet (EBHT 2005., I-6773. o.).

31. 2006. december 20-án a Bizottság elfogadta a vitatott határozatot. Ennek a határozatnak az egyetlen címzettje a TKS. Preambuluma értelmében az említett határozat az ESZAK-Szerződésen, és különösen annak 65. cikkén, valamint az EK-Szerződésen és az 1/2003 rendeleten alapul. A vitatott határozat rendelkező része kimondja:

„1. cikk

A [Thyssen] 1993. december 16. és 1994. december 31. között megsértette az [ESZAK] 65. cikk (1) bekezdését azáltal, hogy az ötvözeti felár kiszámításához felhasznált képlet referenciaértékeit összehangolt módon megváltoztatta és alkalmazta, amely magatartás célja és hatása a közös piaci verseny korlátozása és torzítása volt.

2. cikk

1. A Bizottság az 1. cikkben foglalt jogsértés miatt 3 168 000 euró bírságot szab ki.

2. Mivel a [TKS] az 1997. július 23-i [nyilatkozattal] átvállalta a Thyssen magatartásáért viselt felelősséget, a bírságot a Bizottság a [TKS-sel] szemben szabja ki.

[…].”

III – Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás és a megtámadott ítélet

32. Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2007. február 6-án benyújtott keresetlevelével a TKS az EK 230. cikk alapján keresetet terjesztett elő a vitatott határozat megsemmisítése iránt.

33. Ezt a keresetet tíz jogalapra alapították.

34. Az első két jogalap a vitatott határozat jogalapjára vonatkozott, és az ESZAK 65. cikk (1) bekezdésének a 2002. július 23-a utáni alkalmazásával a *nulla poena sine lege* elvének megsértésén, illetve az 1/2003 rendelet és az ESZAK 65. cikk együttes alkalmazásának jogellenességén alapult.

35. A harmadik jogalap keretében a TKS arra hivatkozott, hogy a Bíróság a fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. július 14-én hozott ítéletében jogerősen megállapította, hogy a TKS nem felel a Thyssen által elkövetett cselekményekért. Ezt követően a TKS a negyedik jogalapban az 1997. július 23-i határozat jogellenességére hivatkozott.

36. Az ötödik és hatodik jogalappal a TKS a jogbiztonság és a *ne bis in idem* elvének megsértésére hivatkozott. A hetedik jogalappal azt állította, hogy megsértették az elévülés szabályait, tekintve, hogy a Thyssen által elkövetett jogsértés elévült. A nyolcadik és a kilencedik jogalap a védelemhez való jog

megsértésén alapult, mivel egyrészről megsértették az iratbetekintési jogot, másrészről a kifogásközlés szabálytalan volt.

37. Másodlagosan, a TKS a tizedik jogalap keretében azt adta elő, hogy a bírság összegét hibásan számolták ki, mivel a Bizottság nem vette figyelembe azt, hogy nem vitatta egészében véve a jogsértés megtörténtét.

38. A megtámadott ítélet 37. és 38. pontja rögzíti, hogy a feleket a 2008. december 11-i tárgyaláson meghallgatták, és hogy e tárgyaláson a TKS jelezte, hogy visszavonja az 1997. július 23-i nyilatkozatot, amit felvettek a tárgyalási jegyzőkönyvbe.

39. A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság elutasította keresetet, és a TKS-t kötelezte a költségek viselésére.

40. Az Elsőfokú Bíróság lényegében arra a következtetésre jutott, hogy az ESZAK 65. cikk (1) bekezdésének 2002. július 23-át követő alkalmazása az ezen időpontot megelőzően keletkezett tényekre nem sérti a *nulla poena sine lege* elvét, és hogy ezen alkalmazás céljából a Bizottság a hatáskörét az 1/2003 rendeletre alapíthatta. Az Elsőfokú Bíróság úgy tekintette, hogy a Bíróság a fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. július 14-én hozott ítéletében jogerősen állapította meg az 1997. július 23-i nyilatkozat alapján a TKS felelősségét a Thyssen cselekményeiért.

41. Az Elsőfokú Bíróság szerint a szankció és a felelősség átszállásának jogalapjait kellően világosan meghatározta egyrészről az 1/2003 rendelet 7. cikkének (1) bekezdése és 23. cikkének (2) bekezdése, másrészről az 1997. július 23-i nyilatkozat. A *ne bis in idem* elvének állítólagos megsértését elutasította, mivel az említett nyilatkozat alapján a Thyssen által elkövetett jogsértés a TKS-nek volt betudható. Ez a jogsértés az Elsőfokú Bíróság szerint nem évült el, tekintve, hogy az elévülést a TKS-sel szemben kell megvizsgálni, és az elévülés az eredeti határozatra vonatkozó bírósági eljárás folyamán nyugodott.

42. Végül az Elsőfokú Bíróság úgy ítélte, hogy a kifogásközlés szabályos volt, továbbá a Bizottság nem sértette meg a TKS iratbetekintési jogát, és nem követett el hibát akkor sem, amikor nem vette figyelembe azt, hogy a TKS állítólag nem vitatta az említett jogsértés megtörténtét.

IV – A Bíróság előtti eljárás és a felek kérelmei

43. Fellebbezése alátámasztására a TKS kéri a Bíróságot, hogy a megtámadott ítéletet helyezze hatályon kívül, másodlagosan az ügyet utalja vissza az Elsőfokú Bíróság elé, és harmadlagosan csökkentse a vitatott határozat 2. cikkében vele szemben kiszabott bírság összegét. Emellett kéri, hogy a Bíróság a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

44. A Bizottság a fellebbezés elutasítását és a TKS költségek viselésére való kötelezését kéri.

V – A fellebbezés

45. A TKS öt jogalapot hoz fel, az első az ESZAK 65. cikk(1) bekezdésének 2002. július 23-a utáni alkalmazásával a *nulla poena sine lege* elvének megsértése, az 1/2003 rendelet 23. cikkének téves alkalmazása az ESZAK 65. cikk (1) bekezdésével összefüggésben, az ESZAK-Szerződést aláíró államok szuverenitásának megsértése és az Elsőfokú Bíróság González y Díez kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 12-én hozott ítéletének[13] a jelen ügy tényállására való alkalmazhatatlansága.

46. Második jogalapjával a TKS arra hivatkozik, hogy a Bíróság a fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. július 14-én hozott ítéletében nem állapította meg jogerősen, hogy a Thyssen cselekményei miatt a TKS-t lehet felelősségre vonni, továbbá az Elsőfokú Bíróság tévesen értelmezte a *res iudicata* elvének terjedelmét, megsértette a TKS védelemhez való jogát, és tévedett, amikor úgy ítélte meg, hogy az 1997. július 23-i nyilatkozattal a Thyssen felelőssége átszállt a TKS-re.

13 – A T-25/04. sz. ügyben hozott ítélet (EBHT 2007., II-3121. o.).

47. A harmadik jogalap azon alapul, hogy sem a vitatott határozat jogalapja, sen pedig a felelősségátszállás nincs meghatározva, amely meghatározottság fennállását az Elsőfokú Bíróság tévesen állapította meg. A negyedik jogalappal a TKS azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság megsértette az elévülésre vonatkozó rendelkezéseket. Az ötödik jogalap a bírság összegének kiszámítására vonatkozó elvek megsértésén alapul.

A – *Előzetes észrevételek*

48. E jogalapok vizsgálatához előzetesen fel kell idézni a versenyszabályok végrehajtására irányuló eljárás jellegét.

49. Bár ez az eljárás szigorú értelemben nem tartozik a büntetőeljárások közé, attól még kvázi büntető jellegű. Az 1/2003 rendelet 23. cikkében szereplő bírságok ugyanis jellegük és jelentőségük alapján a büntetőjogi szankciókhoz hasonlítanak, és a Bizottság, figyelembe véve nyomozati, vizsgálati és határozathozatali feladatait, mindenekelőtt büntető módon lép fel a vállalkozásokkal szemben. Véleményem szerint az említett eljárás így az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai

egyezmény[14] 6. cikkének(1) bekezdése értelmében vett „büntetőjog" területéhez tartozik, és ennek következtében biztosítani kell az e rendelkezés büntetőjogi vetülete által kínált garanciákat.[15]

50. Ez az álláspont közvetlenül következik az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatából. Ebben három kritériumot állapított meg annak meghatározására, hogy egy vád a büntetőjog területe alá tartozik-e, így a jogsértés belső jogi minősítését, a szankció megtorló és elrettentő erejét, valamint a mindenekelőtt az érintett személyre szabott szankció súlyát.[16] Az elsőnek csak formális és viszonylagos jelentősége van, a másik két kritérium vagylagos.[17] Az Emberi Jogok Európai Bírósága számos közigazgatási szankció[18], köztük a nemzeti versenyhatóságok által kiszabott szankciók[19] esetében elfogadta ezt az érvelést. Figyelembe véve ugyanis a versenyjog célkitűzését (a gazdasági rend megőrzése), a szankciók jellegét (egyszerre megelőző és büntető hatás, a kár helyreállításának szándéka nélkül) és e szankciók súlyosságát (magas összegű pénzbüntetés), az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint ezekre az eljárásokra az EJEE 6. cikkében szereplő garanciák vonatkoznak.

51. A Bíróság ítélkezési gyakorlata ugyanezen az úton jár. A versenyjogi viták sajátosságaira vonatkozó ítélkezési gyakorlat az EJEE 6. cikkében található alapvető büntetőjogi elveket és garanciákat alkalmazza. A Bíróság a Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítéletben[20] így elfogadta a személyes felelősség elvének versenyszabályokra való alkalmazhatóságát.[21] Ezt követően a Hüls kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben[22] a

14 – Az 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény (a továbbiakban: EJEE).

15 – E kérdésben lásd a Bíróság előtt jelenleg folyamatban lévő C-272/09. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyet és a C–73/10. P. sz., Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert kontra Bizottság ügyet.

16 – Lásd az EJEB, 1976. június 8-i Engel és társai kontra Hollandia ítéletet, A. sorozat, 22. szám, 82. §. Az Emberi Jogok Európai Bírósága e kritériumok alkalmazására vonatkozó ítélkezési gyakorlatának ismertetésére lásd az EJEB, 2006. november 23-i Jussila kontra Finnország ítéletet, 29–39. §.

17 – Lásd az EJEB 2003. október 9-i Ezeh és Connors kontra Egyesült Királyság ítéletet, *Ítéletek és Határozatok Tára*, 2003-X, 86. §.

18 – Például egy közúti baleset miatt kiszabott pénzbírság vonatkozásában lásd az EJEB, 1984. február 21-i Öztürk kontra Németország ítéletetet, A. sorozat, 73. szám; egy vámjogsértés miatt kiszabott bírság vonatkozásában lásd az EJEB, 1988. október 7-i Salabiaku kontra Franciaország ítéletet, A. sorozat, 141--a. szám); a francia pénzügyi piacok tanácsa által kiszabott szankció vonatkozásában lásd az EJEB, 2002. augusztus 27-i Didier kontra Franciaország határozatot, *Ítéletek és Határozatok Tára* 2002-VII; utólagos adómegállapítás iránti eljárásban a kiszabott adó kiegészítése vonatkozásában lásd az EJEB, fent hivatkozott Jussila kontra Finnország ítéletet és a francia bankbizottság által alkalmazott megrovás vonatkozásában lásd az EJEB, 2009. június 11-i Dubus S.A. kontra Franciaország ítéletet.

19 – E tekintetben lásd az EJEB, 1990. február 9-i Melchers and Co. kontra Németország határozatot; az 1991. május 30-i Société Stenuit kontra Franciaország határozatot és a 2002. december 3-i Lilly kontra Franciaország határozatot. Lásd még az EJEB, fent hivatkozott Jussila kontra Finnország ügyben hozott ítéletet, 43. §, és az EJEB, fent hivatkozott DUBUS S.A. kontra Franciaország ügyben hozott ítéletet, 35. §, valamint elszigetelt értelmezésként az EJEB, 2004. június 3-i OOO Neste és társai kontra Oroszország ügyben hozott ítéletet.

20 – A C-49/92. P. sz. ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-4125. o.).

21 – 78. pont. Ezen ítélkezési gyakorlat megerősítésre került (lásd a C-97/08. P. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet (EBHT 2009., I-8237. o.) 77. pontját.

22 – A C-199/92. P. sz. ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-4287. o.).

Bíróság az EJEE 6. cikkének(2) bekezdésében biztosított ártatlanság vélelmére hivatkozott. Ebben az ügyben az uniós bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérdéses jogsértések jellegéből és az ezt követő szankciók jellegéből és súlyosságából adódóan az ártatlanság vélelmének elve alkalmazandó azokban a vállalkozásokat érintő, versenyszabályok megsértésére vonatkozó eljárásokban, amelyek bírság vagy kényszerítő bírság megállapításához vezethetnek.[23]

52. Ezek az elemek kellőképpen bizonyítják, hogy a jelen fellebbezés vizsgálata folyamán különös figyelmet kell fordítani az Európai Unió alapjogi chartájának[24] 47–49. cikkében, valamint az EJEE 6. cikkében elismert alapvető garanciák tiszteletben tartására.

B – *A vitatott határozat jogalapjának hiányára alapított, első jogalapról*

53. A TKS lényegében azt állítja, hogy a Bizottság az ESZAK-Szerződés 2002. július 23-i lejárta következtében elveszítette az ESZAK 65. cikk megsértésének szankcionálására irányuló hatáskörét, és jelenleg nincs olyan jogszabályszöveg, amely feljogosítaná ezt az intézményt e rendelkezés alkalmazására.

23 – 150. pont.

24 – HL 2010. C 83., 389. o., a továbbiakban: charta.

1. A felek érvei

54. Az első jogalap négy további részre oszlik, amelyek közül az első az ESZAK 65. cikk (1) bekezdésének 2002. július 23. utáni alkalmazásával a *nulla poena sine lege* elvének megsértése, a második az 1/2003 rendelet 23. cikke és az ESZAK 65. cikk (1) bekezdése együttes alkalmazásának jogellenes jellege, a harmadik az ESZAK-Szerződést aláíró államok szuverenitásának megsértése és a negyedik az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítéletben hivatkozott, fent hivatkozott González y Díez kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alkalmazhatatlansága.

a) Az ESZAK 65. cikk (1) bekezdésének az ESZAK-Szerződés lejárta, azaz 2002. július 23. utáni alkalmazásával a *nulla poena sine lege* elvének megsértésére alapított, első részről

55. A TKS véleménye szerint az ESZAK-Szerződés lejárta előtt befejezett jogsértést 2002. július 23-a után az ESZAK 65. cikke alapján szankcionáló határozat sérti a bűncselekmények és büntetések jogszerűségének elvét. Annak elfogadása ugyanis, hogy az uniós jog folytatólagossága miatt egyes, korábban az ESZAK-Szerződés hatálya alá tartozó magatartásokra jelenleg az EK-Szerződés vonatkozik, ellentétes a szerződések jogáról

szóló bécsi egyezmény[25] elveivel, és a büntetőjogi rendelkezések analógia útján történő értelmezéséhez vezet.

56. Az ESZAK-Szerződés lejárta és az ESZAK 65. cikkre vonatkozó átmeneti intézkedések hiánya miatt a Bizottság 2002. július 23-a után nem rendelkezik többé az e cikkből eredő hatáskörökkel. Az ESZAK 65. cikk és az EK 81. cikk közötti összefüggés, valamint a *lex specialis* alkalmazásának kérdése tehát nem releváns a jelen ügyben.

57. Először is, a Bizottság álláspontja szerint az ESZAK-Szerződés és az EK-Szerződés egyazon jogrend része, amelyben az ESZAK-Szerződés az EK-Szerződéshez képest *lex specialisnak* volt tekinthető. Így a *nulla poena sine lege* elve teljesül, hiszen az ESZAK-Szerződés lejártát követően ugyanazokat a kartelleket tiltja az ESZAK 65. cikkel lényegében azonos szabály, az EK 81. cikk. Következésképpen az időbeli hatályra vonatkozó általános jogelvek alkalmazásával és a *lex mitior* elvének figyelembevételével a tényállás időpontjában hatályos jogot kell alkalmazni.

58. Másodszor a Bizottság úgy véli, hogy továbbra is hatáskörrel rendelkezik az ESZAK 65. cikk (1) bekezdésének alkalmazására. Az ESZAK-Szerződés és az EK-Szerződés ugyanis egységes jogrendet képez, tekintettel a versenyszabályok megsértésére vonatkozó tilalmak egységes rendszerére és a Bizottság e területen fennálló egységes hatáskörére, valamint a két szerződés közötti *lex specialis* és *lex generalis* kapcsolatra, amelyet többek között az EK 81. cikkben szereplő kartelltilalom általános jellege jellemez. E jogrendre a közösségi jog általános elvei vonatkoznak, különösen azok, amelyek az időbeli hatályra irányadók, ami igazolja a Bizottság hatáskörének az ESZAK-Szerződés lejártát követő fennmaradását.

b) Az 1/2003 rendelet 23. cikke és az ESZAK 65. cikk (1) bekezdése együttes alkalmazásának jogellenes jellegére alapított, második részről

59. Elsőként, a TKS az ESZAK-Szerződés lejártából azt a következtetést vonja le, hogy hiányzik az ESZAK 65. cikk (1) bekezdésének megsértését szankcionáló jogalap. Emlékeztet a büntetőjogi szankciók analógia útján történő értelmezésének tilalmára, és arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság ilyen értelmezést valósított meg, amikor elfogadta, hogy a Bizottság az ESZAK-Szerződés megsértését az 1/2003 rendelet 23. cikke alapján szankcionálhatja.

25 – *Az Egyesült Nemzetek Szerződéseinek Tára,* 1155. kötet, 331. o.

60. Másodsorban, a TKS emlékeztet arra, hogy nem az uniós bíróság feladata az ESZAK 65. cikkre vonatkozó átmeneti rendelkezés hiányából keletkező joghézag betöltése.

c) Az ESZAK-Szerződést aláíró államok szuverenitásának megsértésére alapított, harmadik részről

61. Harmadsorban, a TKS úgy véli, hogy tekintettel a hatáskörök átruházásának elvére, az EK-Szerződés szigorúan e Szerződésre korlátozva szabályozza a Bizottság hatásköreit. Az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének mint eljárási szabálynak az alkalmazását a jelen ügyben. Ráadásul az időbeli hatályra vonatkozó elvek már nem alkalmazandók, mivel a Bizottság elveszítette az ESZAK 65. cikk megsértésének szankcionálására vonatkozó hatáskörét.

63. A TKS azon a véleményen van, hogy a megtámadott ítélet sérti az ESZAK-Szerződést aláíró államok szuverenitását, mivel e Szerződés lejártával a tagállamok visszakapták a területükön szankciók kiszabására vonatkozó hatáskörüket, tekintve, hogy az aláíró államok a szankcionálási jogkört csak ezen időpontig ruházták át a Bizottságra.

62. A Bizottság szerint az Elsőfokú Bíróság pontosan alkalmazta az időbeli hatályra vonatkozó elveket. Az EK 81. cikk *lex generalis* jellege következtében ugyanis általánosan alkalmazhatóvá vált az 1/2003 rendelet 23. cikke, amely szükségtelenné tesz minden, az ESZAK 65. cikkre vonatkozó átmeneti rendelkezést. Emellett, a Bizottság semmilyen általános értelmezési elvet nem sértett, amikor hatáskörét erre a rendelkezésre alapította, hiszen a megfelelő hatáskör kérdése nem áll összefüggésben a büntetések jogszerűségének kérdésével, és a Bíróság ítélkezési gyakorlatában már elfogadta a büntető rendelkezések teleologikus értelmezését.[26]

64. A Bizottság kétségét fejezte ki aziránt, hogy a TKS a magánjog hatálya alá tartozó jogi személyként hivatkozhat-e ilyen jogsértésre. Az egyazon jogrenden belüli folytonosság értelmében a tagállamok, amelyek a tanácsadó bizottságon belül egyhangúan jóváhagyták a vitatott határozatot, soha nem rendelkeztek hatáskörrel a szóban forgó ágazatban fennálló kartellek szankcionálására, és ilyen hatáskört nem is szereztek vissza. A TKS így olyan büntetlenséget kíván szerezni a korábbi esetekre, amely összeegyeztethetetlen a kartellek tilalmának jelentőségével.

26 – A C-76/06. P. sz., Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ügyben 2007. június 7-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-4405. o.).

d) A fent hivatkozott González y Díez kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alkalmazhatatlanságára alapított, negyedik részről

65. A TKS szerint nincs jelentősége az Elsőfokú Bíróság által említett, fent hivatkozott González y Díez kontra Bizottság ügyben hozott ítéletnek, mivel a jogvita tárgya (állami támogatások) és a versenytorzító hatások nem hasonlíthatók a jelen ügy tárgyához és hatásaihoz. Emellett a szóban forgó jogsértés a jövőre vonatkozóan nem fejt ki joghatásokat.

66. A Bizottság szerint a jelen ügy és a fent hivatkozott González y Díez kontra Bizottság ügyben hozott ítélet néhány eleme összehasonlítható, mivel e két esetben a tények összessége még az ESZAK-Szerződés lejárta előtt valósult meg, azonban a támogatás visszatérítésére, illetve a szankció megállapítására vonatkozó eljárást 2002. július 23-a után folytatták le. Emellett mindkét ügyben a versenytorzulások nemkívánatos jövőbeni hatásokat idézhetnek elő.

2. Álláspontom

67. Az első jogalap négy részét együtt fogom megvizsgálni. A TKS lényegében arra kéri a Bíróságot, hogy állapítsa meg, hogy az ESZAK-Szerződés lejártát követően a Bizottság megállapíthatta-e, és szankcionálhatta-e az ESZAK 65. cikk (1) bekezdésének megsértését, miközben hatáskörét az 1/2003 rendelet rendelkezéseire alapozta, amely, emlékeztetek rá, az EK 81. cikk végrehajtásáról szóló rendelet.

68. A jelen ügyben ugyanis a Bizottság az 1/2003 rendelet 7. cikkének (1) bekezdésére támaszkodott a jogsértés megállapításához. Emellett a TKS-sel szembeni bírság kiszabása során a Bizottság ugyanezen rendelet 23. cikkének (2) bekezdésére támaszkodott. Ugyanakkor a Bizottság e bírság összegét nem az ez utóbbi rendelkezésben, hanem az ESZAK 65. cikk (5) bekezdésében rögzített módszerre hivatkozva számította ki, a *lex mitior* elvét alkalmazva.

69. Nem először fordul elő, hogy a Bizottság határozatát az ESZAK-Szerződés és az EK-Szerződés anyagi jogi és eljárásjogi szabályainak együttes alkalmazására alapítja. Ugyanígy járt el két másik ügyben[27] is.

70. A Bizottság azért járt el így, mivel nincs olyan átmeneti rendelkezés, amely az ESZAK-Szerződés lejárta után lehetővé tenné számára az ESZAK 65. cikk (1) bekezdése megsértésének megállapítását és szankcionálását. Következésképpen, ha a versenyellenes

27 – Lásd a fent hivatkozott González y Díez kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet, amely ellen nem nyújtottak be fellebbezést, és a fent hivatkozott ArcelorMittal Luxembourg és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet, amellyel szemben, emlékezzünk rá, jelenleg is folyamatban lévő fellebbezéseket nyújtottak be a Bírósághoz (C-201/09. P. és C-216/09. P. sz. egyesített ügyek).

cselekmények késői felfedezése vagy, mint a jelen ügyben is, az első határozat megsemmisítése miatt nem tudja meghozni a határozatát az említett Szerződés lejárta előtt, nincs olyan jogi szöveg, amely lehetővé tenné az említett rendelkezésből származó jogok és kötelezettségek tiszteletben tartásának biztosítását.

71. Továbbá a két, közösségi versenyszabályok végrehajtásáról szóló rendelet, az 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet[28] és az 1/2003 rendelet, nem vonatkozik az ESZAK-Szerződés hatálya alatt keletkezett helyzetekre. Egyedül az ESZAK-Szerződés lejártából fakadó versenyjogi kérdések kezelésének bizonyos szempontjairól szóló bizottsági közlemény[29] foglalkozik ezzel a helyzettel. E közlemény 31. pontja ugyanis így rendelkezik:

„Amennyiben a megállapodásokra alkalmazandó közösségi versenyszabályok alkalmazása során a Bizottság az ESZAK-Szerződés hatálya alá tartozó jogsértést állapít meg, az alkalmazandó anyagi jog az alkalmazás időpontjától függetlenül a jogsértést eredményező tényállás megvalósulásának időpontjában hatályban lévő anyagi jog. Mindenesetre eljárásjogi szempontból az ESZAK-Szerződés lejártát követően alkalmazandó jog az EK-jog lesz […].”

72. E hiányosság miatt a Bizottság elsőként olyan megoldást fogatott el, amelyet az Elsőfokú Bíróság az SP kontra Bizottság[30], a Riva Acciaio kontra Bizottság (T-45/03. sz.), a Feralpi Siderurgica kontra Bizottság (T-77/03. sz.) és a Ferriere Nord kontra Bizottság (T-94/03. sz.) ügyekben 2007. október 25-én hozott ítéleteiben elutasított. Ezen ügyek mindegyikében a Bizottság kizárólag az ESZAK-Szerződés rendelkezéseire alapozta a hatáskörét annak ellenére, hogy ez utóbbi lejárt. Így a Bizottság a Ferriere Nord SpA-val szemben 2002. december 17-én hozott határozatában az ESZAK 65. cikk (1) bekezdése megsértésének megállapítása során az ESZAK 65. cikk (4) bekezdését vette alapul, a vállalkozással szemben a bírságot pedig az ESZAK 65. cikk (5) bekezdése alapján szabta ki.

73. Az Elsőfokú Bíróság ezen határozatok mindegyikét megsemmisítette hatáskör hiánya miatt. Külön emlékeztetett arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlatának[31] megfelelően egy jogi aktus jogalapját képező és a közösségi intézményt a szóban forgó aktus meghozatalára feljogosító rendelkezésnek a jogi aktus meghozatalakor hatályban kell lennie.

74. Az említett ügyek egyikében sem nyújtott be a Bizottság fellebbezést.

28 – A Szerződés [81.] és [82.] cikkének végrehajtásáról szóló első rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.).

29 – HL 2002. C 152., 5. o.

30 – A T-27/03., T-46/03., T-58/03., T-79/03., a T-80/03., T-97/03. és a T-98/03. sz. egyesített ügyekben hozott ítélet (EBHT 2007., II-4331. o.).

31 – Lásd a C-269/97. sz., Bizottság kontra Tanács ügyben 2000. április 4-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-2257. o.) 45. pontját, amelyben a Bizottság úgy ítélte meg, hogy „a közösségi jogi aktusokat a Szerződés elfogadásuk időpontjában hatályos szabályainak megfelelően kell elfogadni”.

75. A jelen ügyben tehát a Bizottság új megoldást mutat be, amelyben határozatát az ESZAK-Szerződés szerinti anyagi jog és a vitatott határozat meghozatalának időpontjában hatályos EK-Szerződés szerinti eljárásjog együttes alkalmazására alapítja.

76. A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság jóváhagyta ezen együttes alkalmazás jogszerűségét, az uniós jogalkotó által bevezetett szabályok teleologikus értelmezése alapján. Az Elsőfokú Bíróság három részből álló érveléssel fejtette ki, hogy a Bizottság ilyen határozatot hozhatott. Elsőként a megtámadott ítélet 75–79. pontjában emlékeztetett az ESZAK-Szerződés jellegére és az Unió jogrendjén belüli hatályára. Ezt követően ezen ítélet 80–84. pontjában az Elsőfokú Bíróság a két Szerződés által követett célok koherenciája és azonossága figyelembevételével a Bíróság által felállított értelmező szabályokat alkalmazta. Végül az említett ítélet 85–89. pontjában az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta, hogy a Bizottság az egyenlőség elvének, különösen az időbeli hatályra vonatkozó elveknek a tiszteletben tartásával járt-e el.

77. A jelen indítványomban az Elsőfokú Bírósággal egyetértve elfogadom e jogalap érvényességét, és e kérdésben átveszem érvelésének irányvonalait.

78. Az Unió jogrendjében az ESZAK-Szerződés az acél- és szénipari ágazatra vonatkozó külön szabályozást tartalmazott, amely eltért az EK-Szerződés keretén belül megteremtett általános szabályoktól. Az e két Szerződés közötti kapcsolatot az EK 305. cikk szabályozta. E rendelkezés következtében az acél- és szénipari termékek, amennyiben a vonatkozó kérdéseket az ESZAK-Szerződésben foglalt külön rendelkezések szabályozták, kikerültek az EK-Szerződés és másodlagos jogának hatálya alól.[32]

79. Ugyanakkor külön rendelkezések hiányában az EK-Szerződés és a végrehajtására hozott rendelkezések az irányadóak e közösségi ágazat termékeire,[33] és az ESZAK-Szerződés megszűnését követően, 2002. július 23-tól kezdődően a korábban az ESZAK-Szerződés hatálya alá tartozó ágazatokra az EK-Szerződés általános hatálya terjed ki.

80. Az ESZAK-Szerződés jogi keretének az EK-Szerződés jogi keretével való felváltása a két közösség „funkcionális" egységének részét képezi.[34] A Bíróság már nagyon korán elismerte az egységes jogrend fennállását.[35] Elfogadta továbbá a folyamatos jogrend fennállását is, amelyben az uniós jogalkotó ellentétes rendelkezése hiányában

32 – Lásd a C-408/04. P. sz., Bizottság kontra Salzgitter ügyben 2008. április 22-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-2767. o.) 88. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

33 – Lásd a C-18/94. sz., Hopkins és társai ügyben 1996. május 2-án hozott ítélet (EBHT 1996., I-2281. o.) 14. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

34 – A 27/59. és 39/59.sz., Campolongo kontra Főhatóság egyesített ügyekben 1960. július 15-én hozott ítélet (EBHT 1960., 795., 824. o.).

35 – Lásd az 1991. december 14-i 1/91. sz. vélemény (EBHT 1991., I-6079. o.) 21. pontját.

jogszabályváltozás esetén biztosítani kell a jogi rendszerek folyamatosságát.[36]

81. Az Elsőfokú Bíróság érvelésének alapját képező Busseni-ügyben[37] és a Lucchini-ügyben[38] hozott ítéletek jól mutatják azt a módot, ahogyan a Bíróság a két Szerződés funkcionális egységét értelmezi. E két ügy a Bíróságnak az ESZAK-Szerződés szabályainak értelmezésére vonatkozó előzetes döntéshozatali eljárás keretében fennálló ítélkezési hatáskörére vonatkozott.

82. Az első ügy olyan helyzetre vonatkozott, amely vonatkozásában az EK 234. cikk szövegével ellentétben az ESZAK 41. cikk nem tartalmaz kifejezett hatásköri rendelkezést. E hézag betöltése érdekében a Bíróság eltekintett a két rendelkezés szövegbeli eltéréseitől, és e rendelkezések közös célkitűzéseit, valamint a Szerződések célját és koherenciáját vette alapul. Ennek megfelelően rámutatott, hogy „[ezen] céllal és [ezen] koherenciával ellentétes lenne […], ha az [EK-Szerződés] és az EAK-Szerződés rendelkezései tartalmának és hatályának a megállapítása a Bíróság legfelsőbb fokú döntéshozatali jogkörébe tartozna […], azonban, ha a szóban forgó normák az ESZAK-Szerződéshez kapcsolódnak, *ez a hatáskör kizárólag a különböző nemzeti bíróságok döntéshozatali jogkörében maradna, amelyek jogértelmezése eltérő lehet, és a Bíróság […] nem rendelkezne hatáskörrel ezen normák egységes értelmezésének biztosítására*[39]”.[40]

83. A Bíróság a továbbiakban ezt az érvelést alkalmazta a fent hivatkozott Lucchini ügyben. Ezen ügy olyan helyzetre vonatkozott, amelyben az ESZAK-Szerződés lejárta miatt a Bíróság nem rendelkezett többé hatáskörrel az említett Szerződés értelmezésére és alkalmazására vonatkozó előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elbírálására. A Bíróság, ugyan elfogadja, hogy az ESZAK 41. cikket már valóban nem lehet alkalmazni, mégis úgy ítélte meg, hogy nem csak a Szerződések céljával és koherenciájával lenne ellentétes, hanem a közösségi jogrend folytonosságával is összeegyeztethetetlen, hogy a Bíróságnak ne legyen joga az ESZAK-Szerződéshez kapcsolódó olyan jogszabályok egységes értelmezését biztosítani, amelyek az utóbbi lejártát követően is joghatást fejtenek ki.[41]

84. Ezen ítélkezési gyakorlatot követve az Elsőfokú Bíróság elismerte a Bizottság vitatott hatáskörét. Az Elsőfokú Bíróság kiemelte, hogy az ESZAK 65. cikk (1) bekezdése és az EK 81. cikk közötti szövegbeli eltéréseken túl ezt a két rendelkezést egyformán kell értelmeznie az uniós bíróságnak, és a céljaik is közösek.

36 – A 23/68. sz. Klomp-ügyben 1969. február 25-én hozott ítélet (EBHT 1969., 43. o.) 13. pontja.

37 – A C-221/88. sz. ügyben 1990. február 22-én hozott ítélet (EBHT 1990., I-495. o.) 8–16. pontja.

38 – A C-119/05. sz. ügyben 2007. július 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-6199. o.).

39 – Kiemelés tőlem.

40 – A fent hivatkozott Busseni-ügyben hozott ítélet 16. pontja

41 – A fent hivatkozott Lucchini-ügyben hozott ítélet 41. pontja.

85. Az ESZAK 65. cikk(1) bekezdése és az EK 81. cikk (1) bekezdésének megfogalmazása alapján megállapítható ugyanis, hogy a tagállamok fenn kívánták tartani ugyanazokat a szabályokat, és ugyanolyan beavatkozási területet kívántak biztosítani a Közösségeknek. Ezek a rendelkezések a közöttük fennálló szövegbeli eltérésektől függetlenül ugyanazon szükségletet fejezik ki, nevezetesen egy olyan közös piac létrehozásának szükségességét, ahol egészséges és tényleges verseny áll fenn, valamint ennek érdekében azon megállapodások tilalmát, amelyeknek célja vagy hatása a verseny torzítása. Amint azt az Elsőfokú Bíróság megjegyezte, az ESZAK-Szerződés lejártával tehát nem állt meg a torzulásmentes verseny megvalósítása az acél- és szénipari ágazatokban, csupán az EK-Szerződés keretei között folytatódik. Emellett, az ESZAK 65. cikk (1) bekezdése és az EK 81. cikk (1) bekezdése ugyanazokat a jogi érdekeket védi. A fellépés eszközei vonatkozásában e két rendelkezés hasonló előfeltevéseken[42] alapul, és végrehajtásuk ugyanazon hatóság, azaz a Bizottság feladata.

86. Úgy tűnik, ilyen körülmények között és az időbeli hatály alkalmazására vonatkozó alapelvek tiszteletben tartása mellett az Elsőfokú Bíróság helyesen juthatott arra a következtetésre, hogy a közösségi jogrend folytonossága és a működésére vonatkozó célkitűzések folytonossága megköveteli, hogy az Európai Közösség – amely az Európai Szén- és Acélközösség helyébe lépett – biztosítsa az ESZAK-Szerződés hatálya alatt létrejött helyzetek tekintetében a tagállamok és a magánszemélyek tekintetében keletkezett jogok és kötelezettségek tiszteletben tartását.[43] Annak elfogadása, hogy az ESZAK-Szerződés lejártát követően a Közösség nem rendelkezik többé ilyen hatáskörrel, számomra ellentétesnek tűnik tehát az uniós törvényhozó által a Szerződésekkel megvalósítani szándékozott céllal és koherenciával, és összeegyeztethetetlen a közösségi jogrend Bíróság által elismert folytonosságával.

87. Ez az értelmezés természetesen csak akkor fogadható el, ha a Közösség, amelyet a jelen esetben a Bizottság képvisel, az időbeli hatályra irányadó általános elveket tiszteletben tartva jár el.[44] Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 85. pontjában ilyen elvként az alábbiakra hivatkozik.

88. Az eljárási szabályokat általában a hatálybalépésükkor folyamatban lévő valamennyi jogvitára alkalmazni kell. Más szóval, a Bizottságnak az ESZAK-Szerződés hatálya alatt

42 – Ebből a szempontból érdemes megjegyezni, hogy az uniós jogalkotó által 1998-ban lefektetett iránymutatásoknak megfelelően az ESZAK 65. cikk (1) bekezdését vagy az EK 81. cikk (1) bekezdését megsértő vállalkozással szemben kiszabott bírság kiszámítása az EK-Szerződés keretén belül kialakított kritériumokon, azaz a jogsértés súlyán és időtartamán alapul (lásd a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatást [HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o.]).

43 – A megtámadott ítélet 83. pontja.

44 – Lásd a Bíróság C-450/06. sz. Varec-ügyben 2008. február 14-én hozott ítéletének (EBHT 2008., I-581. o.) 27. pontját, amelyben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az eljárási szabályokat általában a hatálybalépésükkor folyamatban lévő jogvitákra is alkalmazni kell, ellentétben az anyagi jogi szabályokkal, amelyeket rendszerint úgy értelmeznek, mint amelyek a hatálybalépésük előtt keletkezett helyzetekre főszabály szerint nem vonatkoznak.

elkövetett jogsértést a határozathozatalkor hatályos rendelkezések, akár az 1/2003 rendelet által előírt formában és eljárásban kell elbírálnia.

89. Ezzel szemben nem így történik az anyagi jogi szabályokkal. Az uniós jogalkotó ellenkező rendelkezése hiányában ezek nem visszaható hatályúak.[45] Az alkalmazandó anyagi jog tehát továbbra is az, amely a jogsértés elkövetésének időpontjában hatályban volt. Az említett szabály által biztosítható az egyének számára a jogbiztonság, akiknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy anélkül ismerhessék meg az egyéni szabadságuk korlátait, hogy egy visszamenőleges hatályú szabály meglepetést okozna a terveikben.

90. Ez a szabály a charta 49. cikkének (1) bekezdésében és az EJEE 7. cikkének (1) bekezdésében foglalt, a bűncselekmények és büntetések jogszerűségének elvéből ered.

91. A charta 49. cikkének (1) bekezdése a következőket állapítja meg:

„Senkit sem szabad elítélni olyan cselekményért vagy mulasztásért, amely az elkövetése idején a hazai vagy a nemzetközi jog alapján nem volt bűncselekmény. Ugyancsak nem lehet a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni. Ha valamely bűncselekmény elkövetése után a törvény enyhébb büntetés kiszabását rendeli, az enyhébb büntetést kell alkalmazni."

92. Az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 89. pontjában kifejtett elemzés véleményem szerint tökéletesen megfelel ennek az elvnek. Anyagi jogi szabályként ugyanis valóban a jogsértést definiáló ESZAK 65. cikk (1) bekezdését kellett alkalmazni, és ténylegesen ezt alkalmazta a Bizottság is. A vitatott határozat valóban olyan jogi helyzetre vonatkozott, amely az ESZAK-Szerződés lejártát megelőzően teljes egészében megvalósult, mivel 1993. december 16. és 1994. december 31. között tartott. Emellett, figyelembe véve *lex speciális* jellegüket, egyedül az ESZAK-Szerződést és a végrehajtására hozott szabályokat lehetett alkalmazni az ESZAK-Szerződés lejárta előtt megvalósult, ilyen típusú helyzetekre. Végül, amint arra az Elsőfokú Bíróság rámutatott, az uniós jogalkotó semmilyen olyan rendelkezést nem tett, amely lehetővé tenné az ESZAK-Szerződés lejártát követően az EK 81. cikk visszamenőleges alkalmazását.

93. A Bizottság a vitatott határozat elfogadásával tehát valóban egy olyan cselekményt ítélt el, amely az elkövetése időpontjában jogsértést valósított meg. Mivel ezt a jogsértést 1993. december 16. és 1994. december 31. között követték el, azt egyértelműen és pontosan az ESZAK 65. cikk (1) bekezdése határozta meg. Emellett az említett jogsértés az ESZAK 65. cikk (5) bekezdésében

45 – A Bíróság szerint e szabály alóli kivételként az anyagi jogi szabályok a hatálybalépésük előtt keletkezett helyzetekre is vonatkozhatnak, ha a szövegük, céljaik vagy rendszerük vizsgálata lehetővé tesz ilyen hatály alkalmazását (a fent hivatkozott Varec-ügyben hozott ítélet).

egyértelműen megfogalmazott szankcióval volt büntethető. A vállalkozások tehát tökéletesen ismerték a cselekményeik következményeit, mind az eredeti határozat meghozatalához vezető első eljárásban, mind a jelen eljárásban. Megjegyzem végül, hogy a határozat újraelfogadásának ilyen kivételes esetében a TKS a Bizottság elmarasztaló határozatának elkerülése érdekében jogszerűen nem hivatkozhatott az ESZAK-Szerződés lejártára (amennyiben a Thyssen által elkövetett jogsértés neki betudható).

94. Mint ismeretes, az eljárási szabályok vonatkozásában jelenleg az EK 81. cikk végrehajtásának keretében a Bizottságot az EK 81. cikk megsértését elkövető vállalkozásokkal szemben elmarasztaló és szankciót kiszabó határozat meghozatalára feljogosító rendelkezéseket a 2004. május 1-jei hatálybalépésétől kezdve az 1/2003 rendelet 7. cikkének (1) bekezdése és 23. cikkének (1) bekezdése tartalmazza. Az Elsőfokú Bíróság, mivel úgy ítélte meg, hogy ezek a rendelkezések eljárási szabályokat alkotnak, jóváhagyta ezek azonnali alkalmazását.

95. Ez utóbbi ponton eltér a véleményem az Elsőfokú Bíróságétól. Az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése ugyanis nem csak feljogosítja a Bizottságot bírság kiszabására. E bírság összegét is rögzíti. Ilyen körülmények között véleményem szerint ez a rendelkezés anyagi jogi szabálynak minősül.

96. Megértem azonban, hogy a jelen ügy egyedi körülményei között a Bizottság a TKS-sel szemben fennálló szankcionálási jogkörének érvényesítését az említett rendelkezésre alapozta. A bírság összegét a Bizottság a charta 49. cikk (1) bekezdésében szereplő *lex mitior* elve értelmében az ESZAK 65. cikk (5) bekezdése alapján számította ki annak érdekében, hogy a TKS-sel szemben a legenyhébb szankciót alkalmazhassa.

97. A fentieket figyelembe véve úgy tűnik, hogy az Elsőfokú Bíróság tehát nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor úgy ítélte meg, hogy a Bizottságnak a jelen ügyhöz hasonló helyzetben az 1/2003 rendeletet 7. cikkének (1) bekezdése, valamint 23. cikkének (2) bekezdése alapján jogában állt az ESZAK-Szerződés hatálya alá tartozó ágazatban létrehozott kartelleket megállapítani és szankcionálni.

98. Ugyanakkor meg kell említenem, hogy az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 84. pontjában kifejtettekkel ellentétben a Bizottság nem az ESZAK-Szerződés lejárta, azaz 2002. július 23-a után, hanem az 1/2003 rendelet hatálybalépését követően, 2004. május 1-jétől volt jogosult így eljárni.

99. Ez a tévedés azonban a jogvita megoldása szempontjából semmilyen következménnyel nem jár.

100. A fenti megfontolások összességére tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság az első jogalapot mint megalapozatlant utasítsa el.

C – A Thyssen cselekményei miatt fennálló felelősség TKS-nek betudhatóságával összefüggésben a jogerő elvének megsértésére alapított, második jogalapról

1. A felek érvei

101. A második jogalap keretében a TKS arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor azt állapította meg, hogy az a kérdés, amely arra vonatkozik, hogy betudható-e a TKS-nek a Thyssen cselekményeiért való felelősség, jogerőre emelkedett.

102. Ez a jogalap három részből áll.

103. Az első részben a TKS lényegében azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen értelmezte a Bíróság fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 88. pontját. A TKS szerint az említett pontban a Bíróság azt állapította meg, hogy anyagilag nem felelős a Thyssen cselekményeiért, és ez a kérdés jelenleg jogerős. Következésképp a Bizottság érvényesen nem szabhatott ki bírságot vele szemben a Thyssen jogsértő magatartása miatt.

104. A Bizottság úgy véli, hogy a TKS elferdíti a megtámadott ítéletet. Amint ugyanis az Elsőfokú Bíróság megállapította, a Bíróság az 1997. július 23-i nyilatkozatra tekintettel elismerte, hogy a Bizottságnak jogában állt a Thyssen cselekményei miatt a TKS felelősségét megállapítani. Emellett a TKS értelmezése ellentétes a Bírósághoz benyújtott csatlakozó fellebbezés céljával is. Ez ugyanis a meghallgatáshoz való jogról való lemondás kérdésére korlátozódott. Így a Bíróság nem volt köteles a felelősségátvállalásra irányuló nyilatkozat érdemi vizsgálatára.

105. A második részben a TKS egyrészről azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen értelmezte a jogerő elvét, amikor ezen elv hatályát a korábbi eljárás alapját képező jogvita tárgyán túlmenően kiterjesztette. Ezen eljárás tárgya ugyanis a TKS védelemhez való jogának az eredeti határozatban történő megsértésére korlátozódott. Véleménye szerint tehát a jogerő nem lehet akadálya egy új határozattal szemben benyújtott keresetnek, amelyben az 1997. július 23-i nyilatkozat jogellenességére hivatkozhat. E tekintetben a TKS emlékeztet arra, hogy a Thyssen cselekményeiért

való felelősség állítólagosan a TKS-re történő átszállására vonatkozó tények az említett nyilatkozatnak a kiindulási és a vitatott határozat közötti visszavonása következtében megváltoztak.

106. Másrészről a TKS rámutat, hogy ezáltal az Elsőfokú Bíróság megsértette a védelemhez való jogát, mivel megfosztotta őt annak a lehetőségétől, hogy a korábban általa még soha nem hivatkozott jogalapokra hivatkozzon.

107. A Bizottság véleménye szerint a TKS érvei ellentmondanak az első fokon bemutatott érveinek, amelyekben azt állította, hogy az uniós bíróság már jogerősen határozott a felelősségátszállás kérdésében. Ez tehát egy új jogalap, és ezért a fellebbezés szakaszában elfogadhatatlan.

108. Emellett az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a jogerő kizárólag azokhoz a ténybeli és jogi kérdésekhez kapcsolódik, amelyeket a szóban forgó ítélet ténylegesen vagy szükségszerűen eldöntött. A Bizottság pontosítja, hogy mind az eredeti határozattal szemben folytatott peres eljárás, mind a megtámadott ítélethez vezető eljárás megkívánta azon kérdés vizsgálatát, hogy a Bizottság az 1997. július 23-i nyilatkozat alapján megállapíthatta-e a TKS felelősségét a Thyssen által elkövetett jogsértésért.

109. Ezeknek az eljárásoknak tehát a 1997. július 23-i nyilatkozat volt a tárgya, és a fent hivatkozott Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 59. és 62. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította a betudhatóságot, amelyet fellebbezésben nem támadtak meg, és amelyet emellett a Bíróság érdemben megerősített. A Bizottság, mivel az EK 233. cikk értelmében köteles megtenni a Bíróság ítéletében foglaltak teljesítéséhez szükséges intézkedéseket, figyelembe kellett vennie ezeket a megállapításokat. Ráadásul, tekintve hogy a vitatott határozat ugyanabban a közigazgatási eljárásban került elfogadásra, mint az eredeti határozat, a TKS ugyanazokról a tényekről nem adhat elő eltérő állításokat.

110. A Bizottság előadja, hogy az 1997. július 23-i nyilatkozat jogilag többé nem vonható vissza, mivel időközben elfogadta a vitatott határozatot.

111. A harmadik részben a TKS arra hivatkozik, hogy jogellenes volt, amikor a Bizottság az 1997. július 23-i nyilatkozat alapján megállapította a felelősség átszállását. Először is a TKS csak a Thyssennel szemben benyújtott, polgári jogi felelősség megállapítására irányuló keresetekkel kapcsolatban kívánt helyt állni. Másodszor, a versenyszabályok alkalmazása szempontjából nem jogutódja a Thyssennek, ami az ítélkezési gyakorlatnak megfelelően nem teszi lehetővé a felelősség átszállását. Harmadszor, az ilyen átszállás ellentétes a *ius publicum privatorum pactis mutari non potest* elvével, amelynek értelmében a közjogból eredő jogkövetkezményeket

különmegállapodás vagy a magánfelek megállapodása nem módosíthatja.

112. A Bizottság vitatja ezeket az érveket. Elsősorban emlékeztet arra, hogy a TKS csak az Elsőfokú Bíróság előtt, a vitatott határozattal szemben folytatott eljárásban vonta vissza az 1997. július 23-i nyilatkozatot. Ez a visszavonás oly módon történt, hogy a Thyssen által elkövetett cselekmények elévültek.

113. Másodsorban, valamennyi fél felmérhette, hogy nem polgári jogi átruházásról volt szó, hanem a bírsággal kapcsolatos felelősségátvállalásról. Ez derül ki a TKS által használt kifejezésekből, és az uniós bíróság által az eredeti határozattal szemben folytatott eljárásban tett ténymegállapításokból.

114. Harmadsorban, az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése nem zárja ki, hogy valamely vállalkozással szemben, amely a jelen ügyhöz hasonló körülmények között szerez meg egy üzletágat, bírságot szabjanak ki, ha egyértelműen azt nyilatkozta a Bizottság felé, hogy vállalni kívánja a felelősséget a kartellért. A Bizottság szerint ez a helyzet nem összehasonlítható az olyan, hozzá intézett nyilatkozattal, amely két vállalkozás kétoldalú megállapodása alapján tájékoztatja a felelősség átvállalásáról. Az ilyen felelősségátszállás a Bizottság végrehajtási hatásköre ellen hathat például, ha a felelősséget átvállaló társaság alacsonyabb forgalmat ért el, vagy rendkívül rossz pénzügyi helyzetben van.

2. Álláspontom

115. Mielőtt megvizsgálnám a második jogalapot, emlékeztetni kell az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítéletben elfogadott érvelésre és az eljárás szakaszaira.

a) A megtámadott ítélet

116. A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság úgy ítélte meg, hogy az 1997. július 23-i nyilatkozat érvényességére és a Thyssen cselekményeiért való felelősség TKS-nek való betudhatóságának jogszerűségére vonatkozó kérdéseket az uniós bíróság jogerősen elbírálta, és ezért azok jogerőre emelkedtek.

117. E célból az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta az eredeti határozattal szemben indított eljárás keretében hozott ítéletek hatályát.

118. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 114. pontjában mindenekelőtt a fent hivatkozott Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. december 13-án hozott ítélet tartalmát vizsgálta meg. Abból az előfeltevésből indult tehát ki, hogy „a TKS védelemhez való joga megsértéséről ezt követően lefolytatott vitának és az Elsőfokú Bíróság erre vonatkozóan tett megállapításának *szükséges előfeltétele volt az 1997. július 23-i nyilatkozat érvényességének megállapítása,* [46] amelyben a TKS megerősítette, hogy felelősséget vállal a Thyssen korábbi cselekményeiért".

119. Ez a „megállapítás" az Elsőfokú Bíróság által a fent hivatkozott Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 62. pontjában szerepel. Ez a pont a következőképpen szól:

„[…] nem vitatott, hogy [az 1997. július 23-i nyilatkozatra] figyelemmel a Bizottság kivételesen jogosult volt megállapítani ez utóbbi felelősségét a Thyssen […] terhére rótt […] magatartásért.[47] Meg kell ugyanis állapítani, hogy az ilyen nyilatkozat, amelyik többek között a vállalkozások közötti összefonódásokra jellemző gazdasági megfontolásokat tükröz, azzal jár, hogy azon jogi személy, amelynek a felelőssége alá helyezték valamely másik jogi személy tevékenységeit az említett tevékenységekből eredő jogsértés időpontját követően, a jogsértésért akkor is felelősséggel tartozik, ha azért főszabály szerint azon természetes vagy jogi személy tartozik felelősséggel, amely a jogsértés elkövetésének időpontjában az érintett vállalkozást irányította."

120. Az Elsőfokú Bíróság ezt követően a megtámadott ítélet 116–138. pontjában a Bíróság által a fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. július 14-én hozott ítélet tartalmát vizsgálta.

121. E tekintetben az Elsőfokú Bíróság az említett ítélet 88. pontjára koncentrált. Ez a pont ad választ a Bizottság által a csatlakozó fellebbezésében hivatkozott jogalapra. A Bizottság vitatta az Elsőfokú Bíróság megállapítását, mely szerint nem tartotta tiszteletben a TKS védelemhez való jogát. Különösen azt rója fel, hogy az Elsőfokú Bíróság nem vette figyelembe azon kivételes körülmények fennállását, amelyek lehetővé tették számára azt, hogy közvetlenül megállapítsa a TKS felelősségét a Thyssen cselekményeiért.

122. A fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 88. pontja a következőképpen szól:

„Ami pedig a Bizottság által megjelölt […] kivételes körülményeket illeti [amelyek lehetővé tették számára, hogy megállapítsa a TKS felelősségét a Thyssen cselekményeiért], legelőször is elég rámutatni arra, hogy a TKS nem a Thyssen gazdasági utódja, mivel ez utóbbi [az eredeti határozat] meghozataláig továbbra is létezett mint különálló jogi személy. Az az

46 – Kiemelés tőlem.

47 – Kiemelés tőlem.

egységes fellépés, amely a Thyssen és a TKS 1995. január 1-jét követő magatartását jellemezhette, nem igazolja a TKS felelősségének megállapítását a Thyssennek ezen időpontot megelőző magatartásáért [azon] elv miatt, amely szerint egy jogi személyt kizárólag a neki személyesen felróható tényekért lehet felelősségre vonni. Ami végül a TKS-nek a Thyssen tevékenységeire vonatkozóan a közigazgatási eljárás folyamán tett nyilatkozatait illeti, [...] már szerepelt, hogy azok alapján nem lehet megállapítani a TKS felelősségét a Thyssen ezen időpontot megelőző magatartásáért."

123. Következésképpen a Bíróság elutasította a Bizottságnak a csatlakozó fellebbezése alátámasztására előterjesztett első jogalapját.

124. A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság megjegyezte, hogy ennek a pontnak egyetlen célja, hogy választ adjon a Bizottságnak a kivételes körülmények fennállására vonatkozó érvére, és nem vezethet ahhoz a következtetéshez, hogy a Bíróság szerint a TKS-t nem lehetett volna felelősnek nyilvánítani a Thyssen cselekményeiért.

125. Következésképpen az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 139. pontjában arra a következésre jutott, hogy „a közösségi bíróság úgy vélte, hogy az 1997. július 23-i nyilatkozatra tekintettel a Bizottságnak kivételesen jogában állt a TKS felelősségét a Thyssennek felrótt [...] magatartásért megállapítani", és ezen ítélet 144. pontjában megállapította, hogy „[ezt] a [...] jogkérdést, amely a Thyssen magatartásáért viselt felelősség [TKS-sel] szembeni megállapítása és ez alapján [ez utóbbival] szemben kiszabott szankciók jogi alapjának tekintett, 1997. július 23-i nyilatkozat érvényességére irányul*, a közösségi bíróság már megvizsgálta és végleges hatállyal elbírálta, és ezért az jogerőre emelkedett*"[48]. Az említett ítélet 145. pontjában az Esőfokú Bíróság ezért úgy véli, hogy „[e]z a jogerő akadályát képezi annak, hogy [az említett] jogkérdést újból az Elsőfokú Bíróság elé terjesszék, és az megvizsgálja", és ezért mint elfogadhatatlant elutasítja a felelősségátszállás jogszerűtlenségére alapított jogalapot.

b) Álláspontom

126. A TKS-hez hasonlóan nekem is az a véleményem, hogy az Elsőfokú Bíróság e kérdés elemzése során több tekintetben is tévesen alkalmazta a jogot.

127. Először azt gondolom, hogy az Elsőfokú Bíróság a Bíróság által a fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 88. pontját helytelenül értelmezte.

128. Véleményem szerint ugyanis, a Bíróság az említett pontban nagyon világosan ellentmondott az Elsőfokú Bíróság által a fent

48 – Kiemelés tőlem.

hivatkozott Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 62. pontjában az állítólagos kivételes körülmények fennállására vonatkozóan levont következtetésnek. A fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 88. pontjának egyszerű olvasata meggyőzhet erről. Ezáltal az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 139. pontjában jogszerűen nem állapíthatta meg, hogy a „közösségi bíróság" elfogadhat ilyen betudhatóságot. Véleményem szerint ez jelenti az első téves jogalkalmazást.

129. Másodszor úgy gondolom, hogy az Elsőfokú Bíróság helytelenül alkalmazta a jogerő elvét, mivel az 1997. július 23-i nyilatkozat érvényességére és a felelősségátszállás jogszerűségére vonatkozó kérdések első fokon, a felek közötti kontradiktórius vitának nem voltak tárgyai.

130. A Bíróság elismerte, hogy a jogerő tiszteletben tartása elvének mind az Unió jogrendjében, mind pedig a nemzeti jogrendekben alapvető jelentősége van.[49] Ez az elv a jogbiztonság elvének a kifejeződése.[50] Biztosítja mind a jog, mind a jogviszonyok stabilitását, valamint a gondos igazságszolgáltatást.

A bírósági határozatok ugyanis, amelyekkel szemben már nincs jogorvoslati lehetőség, a társadalmi viszonyokban megtámadhatatlan jelleget kapnak, vagyis jogi ténnyé válnak. Ezt a jogi tényt tiszteletben kell tartani.

131. Általánosan elfogadott, hogy a jogerő csak a határozat tárgyát érinti. A kereseti kérelemnek ugyanannak kell lennie, ugyanazon a jogcímen kell alapulnia, és ugyanazokra a felekre kell vonatkoznia. A jogerő így akadályát képezi annak, hogy a felek olyan állítással keressék meg a bíróságot, amelynek megalapozottságát vagy annak hiányát már elbírálták, és ezáltal elkerülhetővé válik, hogy már elbírált helyzetek korlátlanul újra megkérdőjelezhetővé váljanak.

132. A Bíróság megállapította, hogy a jogerő nemcsak a bírósági határozat rendelkező részére vonatkozik, hanem az indokolásra is, amely a rendelkező rész szükséges alátámasztását alkotja, és elválaszthatatlan tőle. Ezzel arra mutat rá, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értemében „a jogerő kizárólag azokhoz a ténybeli és jogi kérdésekhez kapcsolódik, amelyeket a szóban forgó bírósági határozat ténylegesen vagy szükségszerűen eldöntött"[51]. Ellenben – hacsak nem tévedek – a Bíróság nem döntött az ilyen jogerő terjedelmének korlátairól olyan esetben, ahol

49 – Lásd a C-526/08. sz., Bizottság kontra Luxemburg ügyben 2010. június 29-én hozott ítélet (EBHT 2010., I-6151. o.) 26. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

50 – A C-126/97. sz. Eco Swiss ügyben 1999. június 1-jén hozott ítélet (EBHT 1999., I-3055. o.) 46. pontja. Lásd még az EJEB, 1999. október 28-i Brumărescu kontra Románia ítéletet, *Ítéletek és Határozatok Tára* 1999-VII, 61. pont, amelyben az európai bíróság egyszerűen megerősíti, hogy a jogbiztonság megköveteli, hogy „a bíróságok által jogerősen hozott ítéletek többé ne legyenek megkérdőjelezhetőek".

51 – Lásd a fent hivatkozott Bizottság kontra Luxemburg ügyben hozott ítélet 27. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

a tisztességes eljárás eljárási garanciáit nem tartották tiszteletben.

133. Márpedig a jelen ügynek éppen ez a tárgya. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítéletben ugyanis olyan indokra is kiterjesztette a jogerőt, amelyet előtte nem vitattak, és amelyről ráadásul a felek semmilyen kontradiktórius vitát nem folytattak. Úgy gondolom, hogy a jogerő elvének ilyen értelmezése, amennyiben a tisztességes eljárás lefolytatása szempontjából alapvető eljárási garanciákat, különösen a kontradiktórius eljárás elvét sérti, téves jogalkalmazást valósít meg.

134. Elfogadhatjuk-e ésszerűen, hogy a jogerő olyan indokra is kiterjedjen, amely az eljárásban szereplő jogokat érdemben érinti, annak ellenére, hogy a felek ténylegesen nem vitatták meg?

135. A kontradiktórius eljárás elve az uniós jog alapvető elvének minősül,[52] mivel a védelemhez való jog és a tisztességes eljárás részét képezi, amelyet egyrészről a charta 47. cikke, másrészről az EJEE 6. cikke biztosít.

136. A Bíróság a Bizottság kontra Írország és társai ügyben 2009. december 2-án hozott ítéletében[53] ismét megerősítette ezen elv jelentőségét és körvonalait. A kontradiktórius eljárás elve minden olyan eljárásra vonatkozik, amely az adott közösségi intézmény olyan határozatához vezethet, amely érzékenyen érinti valamely személy érdekeit. Ez az elv következésképpen alkalmazandó az uniós bíróságok előtt. Ezenkívül a jogvitában részes valamennyi félnek – mind a magánszemélyeknek, mind a tagállamoknak vagy intézményeknek – részesülnie kell ezen elv előnyeiben.

137. A Bíróság szerint a kontradiktórius eljárás elve az eljárásban részt vevő valamennyi fél számára biztosítja a jogot, hogy megismerje azon elemeket, amelyekre a bíróság határozatát alapítani fogja, és hogy azokat megvitathassa. Ez a bíróság jobb tájékozódását teszi lehetővé. Minden olyan elem felek általi megvitatása, amelynek hatása lehet a jogvita megoldására, lehetővé teszi így a bíróság számára, hogy teljesen pártatlanul és az ügy ténybeli és jogi elemeinek ismeretében határozzon. Ez teszi lehetővé azon bizalom megalapozását is, amellyel a jogalanyoknak rendelkezniük kell az igazságszolgáltatás működésével kapcsolatban. E bizalom magában foglalja, hogy a feleknek biztosították, hogy minden olyan elemmel kapcsolatban kifejthették álláspontjukat, amelyre a bíróság a határozatát alapozta.

52 – A C-413/06. P. sz., Bertelsmann és Sony Corporation of America kontra Impala ügyben 2008. július 10-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-4951. o.) 61. pontja.

53 – A C-89/08. P. sz. ügyben hozott ítélet ((EBHT 2009., I-11245. o.) 50–59. pontja. Az említett elv tartalmának bemutatására lásd az ezen ügyben ismertetett indítványom 87–107. pontját.

138. Ez az ítélkezési gyakorlat megfelel az Emberi Jogok Európai Bíróságának a kontradiktórius eljáráshoz való jogra vonatkozó értelmezésének. Ez a jog az EJEE 6. cikkében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részét képezi, és mivel ez az egyezmény konkrét és tényleges jogokat kíván biztosítani, így többek között valamennyi bíróság számára előírja a felek jogalapjainak, érveinek és bizonyítási indítványainak tényleges vizsgálatát.

139. A kontradiktórius eljárás elve nem csupán azt a jogot biztosítja a felek mindegyike számára, hogy megismerjék és megvitassák a bírósághoz benyújtott bizonyítékokat és észrevételeket. Ez az elv – amint a Bíróság a fent hivatkozott Bizottság kontra Írország és társai ügyben hozott ítéletben kifejezetten megállapította – „a felek azon jogát is magában foglalja, hogy tudomást szerezzenek a bíróság által hivatalból felhozott azon jogi természetű jogalapokról, amelyekre a határozatát alapítani szándékozik, és azokat megvitassák". A Bíróság szerint a tisztességes eljáráshoz való joghoz kapcsolódó követelmények betartása érdekében ugyanis fontos, hogy a felek mind az olyan tényállási elemekről, mind pedig az olyan jogi kérdésekről tudomást szerezzenek, és kontradiktórius eljárásban megvitathassák azokat, amelyek az eljárás kimenete szempontjából meghatározóak. Így az olyan egyedi esetektől eltekintve, amelyeket többek között az uniós bíróságok eljárási szabályzatai említenek, a bíróság nem alapíthatja a határozatát olyan, akár imperatív jellegű jogalapra, amelyet hivatalból hozott fel, anélkül hogy előtte felhívta volna a feleket az említett jogalappal kapcsolatos észrevételeik megtételére.

140. A Bíróság erre a kötelezettségre az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatából következtetett, mely szerint a bíróságnak magának is tiszteletben kell tartania a kontradiktórius eljárás elvét, különösen akkor, ha hivatalból felhozott indok alapján bírálja el a jogvitát.[54]

141. A jelen ügyben a fent hivatkozott Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 62. pontjából egyértelműen kitűnik, hogy az Elsőfokú Bíróság hivatalból hozta fel a felelősségátszállás Bizottság általi alkalmazásának jogszerűségét.[55] Amint azt az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 114. pontjának utolsó francia bekezdésében ugyanis megjegyzi, a védelemhez való jog megsértésére vonatkozóan tett megállapítás szükséges előfeltétele volt az 1997. július 23-i nyilatkozat érvényességének megállapítása.

142. Ugyanakkor ez a jogkérdés a felek között nem képezte semmilyen tényleges vita tárgyát. Egyrészről nem olyan vitás kérdésről volt szó, amelyet a felek a bíróság előtt vita tárgyává tettek. A felek között tehát nem állt fenn vita. Másrészről az Elsőfokú Bíróság, amikor hivatalból felhozta az említett

54 – A fent hivatkozott Bizottság kontra Írország és társai ügyben hozott ítélet 54. pontja.

55 – Az említett pontban az Elsőfokú Bíróság rámutatott, hogy „nem vitatott, hogy […] [az] 1997. július 23-i nyilatkozatra figyelemmel a Bizottság kivételesen jogosult volt megállapítani [a TKS] felelősségét a Thyssen […] terhére rótt […] magatartásért[, és hogy] meg kell ugyanis állapítani, hogy az ilyen nyilatkozat, amely többek között a vállalkozások közötti összefonódásokra jellemző gazdasági megfontolásokat tükröz, [ilyen felelősségátszállással] jár".

jogkérdést, nem hívta fel a feleket észrevételeik előterjesztésére.

143. A felelősségátszállás jogszerűsége ugyanakkor az eljárás kimenetele szempontjából meghatározó kérdés volt. Ráadásul e kérdés megoldása nem magától értetődő. Az Elsőfokú Bíróság által a fent hivatkozott Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletében használt kifejezések, és a Bíróság részéről a fellebbezés keretében elfogadott megállapítások is arra mutatnak, hogy e felelősségátszállás jogszerűségének kérdése komoly vitákhoz vezetett, és vezet ma is.

144. Mindenekelőtt, az Elsőfokú Bíróság ezen ítélete 62. pontjában nem szolgált meggyőző magyarázattal arra, hogy a jelen ügyben miért tért el a büntetés egyéniesítésének alapelvétől. Noha az ilyen kivételes felelősségátszállás igazolásaként állítólagos „vállalkozások közötti összefonódásokra jellemző gazdasági megfontolásokra" hivatkozik, ez az igazolás számomra túl általánosnak tűnik ahhoz, hogy a Bíróságnak a magatartások betudhatóságára vonatkozó állandó ítélkezési gyakorlatától el lehessen térni.

145. Ezt követően a Bíróság nagyon világosan ellentmondott az Elsőfokú Bíróság által ugyanezen 62. pontban tett, az állítólagos kivételes körülmények fennállására vonatkozó megállapításnak. Márpedig a jogerő, mint a jog egyik alapelve, a biztonság és a stabilitás forrása, nem követeli meg, hogy előre megállapítsák teljes bizonyossággal a fennállását? A Bíróság elé még nem terjesztettek ilyen nyilatkozat jogszerűségére vonatkozó ügyet.

146. Következésképpen a kontradiktórius vita, valamint az Elsőfokú Bíróság meggyőző magyarázata hiányában, és figyelembe véve emellett a Bíróság eltérő véleményét, úgy vélem, az Elsőfokú Bíróság nem állapíthatta meg jogszerűen, hogy az 1997. július 23-i nyilatkozat és a kapcsolódó felelősségátszállás jogszerűségére vonatkozó kérdéseket az uniós bíróság jogerősen elbírálta.

147. Harmadszor úgy gondolom, hogy az Elsőfokú Bíróság, amikor a TKS keresetének elfogadhatatlanságára hivatkozott, a fellebbezőt a Bizottsághoz képest teljesen előnytelen helyzetbe helyezve megbontotta a felek közötti egyensúlyt.

148. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata értelmében valamenynyi felet megilleti a jog, hogy álláspontjukat egyenlő feltételekkel érvényesíthessék, anélkül hogy az eljárás valamelyiküknek külön előnyt biztosítana.[56] Ez a tisztességes eljáráshoz való jog része.

56 – Lásd az EJEB, 2003. július 15-i Ernst és társai kontra Belgium ügyben hozott ítéletet, 60. §.

149. Márpedig az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítéletben alkalmazott megoldás következtében a TKS a továbbiakban nem kérdőjelezheti meg az 1997. július 23-i nyilatkozat és az ehhez kapcsolódó felelősségátszállás jogszerűségét annak ellenére, hogy e kérdésben soha nem hallgatták meg. Míg az eredeti határozattal szemben indított eljárás keretében a TKS-t megfosztották annak lehetőségétől, hogy észrevételeket tegyen, most a jogerőre alapozott elfogadhatatlansági kifogást hoznak fel ellene. Ezzel szemben az Elsőfokú Bíróság bárminemű kontradiktórius vita nélkül elismerte, hogy a Bizottságnak kivételesen jogában állt ebből a nyilatkozatból kiindulni, majd a TKS általi vitatással szemben a jogerő elvére hivatkozni. Véleményem szerint egy ilyen álláspont azt a benyomást keltheti, hogy a Bizottság javára egyenlőtlen helyzet áll fenn.

150. E megfontolások összességére tekintettel azon a véleményen vagyok, hogy az Elsőfokú Bíróság, amikor megállapította, hogy a felelősségátszállás jogszerűségére vonatkozó kérdést az uniós bíróság jogerősen elbírálta, tévesen értelmezte a Bíróság fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletét, továbbá megsértette a jogerő elvét. Ezáltal az Elsőfokú Bíróság megfosztotta a TKS-t a tisztességes eljáráshoz való jog gyakorlásától is.

151. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy a TKS második jogalapját minősítse megalapozottnak, és a megtámadott ítéletet helyezze hatályon kívül.

D – *A megtámadott ítélet hatályon kívül helyezésének következményeiről*

152. A megfellebbezett ítélet hatályon kívül helyezése esetén a Bíróság alapokmányának 61. cikke kimondja, hogy a Bíróság az ügyet határozathozatalra visszautalhatja az Elsőfokú Bírósághoz, vagy ha a per állása megengedi, az ügyet maga a Bíróság is érdemben eldöntheti.

153. A jelen ügyben a jogvita a Bizottság által a Thyssen 1993. december 16. és 1994. december 31. között elkövetett jogsértés miatt indított eljárásra vonatkozik. A vitatott határozatnak egyetlen célja az, hogy az 1997. július 23-i nyilatkozat alapján a TKS-nek tudja be a Thyssen versenyes cselekményeiért való felelősséget, és így vele szemben szabjon ki bírságot.

154. Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a Bizottság jogszerűen állapíthatta-e meg az 1997. július 23-i nyilatkozat alapján a TKS felelősségét a Thyssen által elkövetett jogsértésért.

155. Amennyiben, ahogy gondolom, a Bizottságnak nem állt jogában így eljárni, a kérdés az, hogy figyelembe véve az elévülési szabályokat, jogszerűen eljárhat-e a Thyssennel szemben az ez utóbbi által 1993. december 16. és 1994. december 31. között elkövetett cselekmények miatt.

156. Ez a két kérdés kontradiktórius vita tárgya volt a Bíróság előtt. Következésképpen úgy vélem, hogy az ügy érdemben való eldöntését e két kérdésben a per állása megengedi.

157. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság a TKS által az Elsőfokú Bíróság előtt felhozott negyedik és hetedik megsemmisítési jogalapot vizsgálja meg.

1. A Thyssen által elkövetett jogsértésért való felelősség TKS-nek való betudhatóságáról

a) A felek érvei[57]

158. A negyedik megsemmisítési jogalapjában a TKS vitatja a Thyssen által elkövetett jogsértésért fennálló felelősség betudhatóságának jogszerűségét. Állítása szerint az 1997. július 23-i nyilatkozat nem tette lehetővé a Bizottságnak a betudhatóság megállapítását. A TKS egyrészről a Bíróság ítélkezési gyakorlatából indul ki, mely szerint jogutódlás esetén a jogutód nem tehető felelőssé a jogelődje cselekményeiért, amennyiben az továbbra is létezik. Másrészről a TKS emlékeztet a Bíróság által a fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 88. pontjában kifejtett megfontolásokra, melyek szerint a két vállalkozás között nem volt gazdasági utódlás, és sem e két vállalkozás egységes fellépése, sem a TKS által a közigazgatási eljárásban tett nyilatkozatok nem igazolhatták a betudhatóság megállapítását. Végül, a TKS a *ius publicum privatorum pactis mutari non potest* elvére hivatkozik annak alátámasztására, hogy egy olyan különmegállapodás, mint az 1997. július 23-i nyilatkozat, nem módosíthatja a közjog, különösen a büntetőjog szabályainak alkalmazásához kapcsolódó jogkövetkezményeket.

b) Álláspontom

159. A Bizottság vitatja ezt az érvelést. Az eredeti határozattal szemben indított eljárásban benyújtott észrevételek alapján a Bizottság a tárgyaláson újból rámutatott, hogy a szóban forgó helyzet gazdasági utódlásról szól. Emellett úgy vélte, hogy semmilyen jogi akadálya nincs annak, hogy ezt, a TKS által szabadon és tudatosan tett nyilatkozatot figyelembe vegye annak megállapításakor, hogy a Thyssen versenyellenes cselekményeiért a TKS tartozik felelősséggel.

160. Nem értek egyet a Bizottság érvelésével.

57 – A felek érveinek részletesebb bemutatására lásd a megtámadott ítélet 105–109. pontját.

161. A Bizottság ugyanis, amikor a TKS-t nyilvánította felelősnek a Thyssen által elkövetett jogsértésért, megsértette a személyes felelősség és az ehhez kapcsolódó, azaz a büntetések és szankciók egyéniesítésének elvét, amely a jogellenes kartellek miatti felelősségrevonás alapját jelenti.[58]

162. Ezek az elvek a szankciókat előíró jog alapvető garanciái. A személyes felelősség elvének megfelelően mindenki csak a saját cselekményeiért felel. A büntetések egyéniesítésének elve értelmében a büntetést a vétkes személynek kell elszenvednie. Ezekkel az elvekkel ellentétes tehát azon természetes vagy jogi személy felelősségrevonása, aki sem tettese, sem részese nem volt a jogsértésnek, és így ezek az elvek korlátozzák a hatóságokat illető *ius puniendi* (büntetőhatalom) gyakorlását. Ugyanígy korlátai annak, hogy a magánszemélyek tévesen olyan jogsértésben ismerjék el bűnösségüket, amelyet nem követtek el.

163. Amint azt már megjegyeztem, a Bíróság a fent hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítéletében elfogadta a személyes felelősség elvének versenyszabályokra való alkalmazását. Ebben az ügyben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérdéses jogsértés jellegére, valamint az ezt követő szankciók jellegére és súlyosságára figyelemmel a versenyszabályok megsértése miatti felelősség személyes természetű.[59] A Bíróság már a fent hivatkozott Hüls kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében alkalmazta az ártatlanság vélelmének elvét.[60] Márpedig nem látom be, ezen elv tiszteletben tartása hogyan férhet meg olyan személy elmarasztalásával, aki tévesen ismeri el bűnösségét.

164. Ezért, amikor egy gazdasági egység sérti meg a versenyszabályokat, az ezen egységet üzemeltető természetes vagy jogi személynek viselnie kell a gazdasági egység saját cselekményeinek következményeit, még akkor is, ha a jogsértést megállapító határozat meghozatalának időpontjában valamely más személy felelős az vállalkozás működtetéséért.[61] Ameddig a vállalkozást a jogsértés időpontjában irányító jogi személy fennáll, ez utóbbi felel a vállalkozás jogellenes magatartásáért, még akkor is, ha a jogsértés elkövetéséhez hozzájáruló anyagi és emberi tényezőket a jogsértés időszakát követően valamely harmadik személy átvette.[62]

58 – A fent hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 56. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

59 – 78. pont.

60 – 150. pont.

61 – Lásd a C-248/98. P. sz., KNP BT kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-9641. o.) 71. pontját; a C-279/98. P. sz., Cascades kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-9693. o.) 78. pontját; a C-286/98. P. sz., Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-9925. o.) 37. pontját; a C-297/98. P. sz., SCA Holding kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-10101. o.) 25. pontját, valamint a C-280/06. sz., ETI és társai ügyben 2007. december 11-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-10893. o.) 39. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

62 – Lásd többek között a fent hivatkozott SCA Holding kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 25. pontját.

165. Azonban egy olyan területen, mint a verseny, a büntető hatóságok találkoztak olyan összetett magatartásokkal, amelyek a cselekmények elkövetője személyazonosságának (például átszervezések, átruházások vagy más jogi vagy szervezeti változások következtében történő) elfedésére vagy megváltoztatására alkalmas rejtett magatartásokban nyilvánulnak meg.[63] Annak elkerülése érdekében, hogy a vállalkozások kibújhassanak a Bizottság által kiszabott szankciók alól, továbbá a versenyszabályok hatékony végrehajtásának biztosítása céljából a Bíróság, szigorú keretek között, két esetben lehetővé teszi egy társaság által elkövetett versenyellenes cselekmény másik vállalkozásnak történő betudhatóságát, nevezetesen ha a szóban forgó vállalkozások egy cégcsoporthoz tartoznak (ami a jelen ügyben nem igaz), vagy ha egy új vállalkozás oly módon folytatja a cselekmények elkövetőjének tevékenységét, hogy az első és a második társaság között „gazdasági folytonosság" áll fenn.[64]

166. Ugyanakkor a „gazdasági folytonosságon" alapuló kritérium csak akkor játszhat szerepet, ha a vállalkozás üzemeltetéséért felelős jogi személy a jogsértés elkövetését követően jogilag vagy gazdaságilag megszűnt létezni.[65] Márpedig éppen itt szorít a csizma.

167. Ugyanis, bár a Thyssen azokat a tevékenységeit, amelyekkel elkövette a jogsértést, 1995. január 1-jétől átruházta a TKS-re, jogilag nem szűnt meg létezni, és gazdasági tevékenységeit a TKS-től szervezetileg függetlenül tovább folytatta más ágazatokban. Amint arra a Bizottság a vitatott határozat indokolásának 10. pontjában rámutatott, a Thyssen még 2006. december 20-án, e határozat elfogadásának napján is létezett. Ahogy a Bíróság a fent hivatkozott ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 88. pontjában megemlítette, nem két vállalat közötti gazdasági utódlásról van szó. Következésképpen a Thyssent felelősnek kellett volna tekinteni valamennyi olyan cselekményért, amelyben részt vett azelőtt, hogy tevékenységi ágát 1995. január 1-jén a TKS-re ruházta. E tekintetben a Bizottságnak is ez volt az első szándéka, mivel 1997. április 24-én két külön kifogásközlést küldött a TKS és a Thyssen számára. E két vállalkozás erre egyébként külön-külön válaszolt.

63 – A Bíróság álláspontja szerint ugyanis ilyen helyzetben veszélybe kerülne a versenyszabályokkal ellentétes magatartások elrettentő szankciókkal történő megtorlására, illetve azok megismétlésének megelőzésére vonatkozó célkitűzés (lásd a fent hivatkozott ETI és társai ügyben hozott ítélet 41. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

64 – Lásd a 40/73–48/73., 50/73., 54/73–56/73., 111/73., 113/73. és 114/73. sz., Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1975. december 16-án hozott ítélet (EBHT 1975., 1663. o.) 84. pontját; a 29/83. és 30/83. sz., Compagnie royale asturienne des mines és Rheinzink kontra Bizottság egyesített ügyekben 1984. március 28-án hozott ítélet (EBHT 1984., 1679. o.) 9. pontját, és a fent hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 145. pontját.

65 – Lásd a fent hivatkozott ETI és társai ügyben hozott ítélet 40. pontját. Lásd még a fent hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 145. pontját, amelyben a Bíróság elutasította egy büntetendő cselekmény elkövetésével megvádolt társaság által a felelősség alóli mentesülés céljából előadott azon érvet, hogy azt a tevékenységét, amelynek vonatkozásában a neki felrótt jogsértés elkövetésében bűnösnek nyilvánult, átruházta egy másik társaságra. Ez az ügy két létező és működő vállalkozásra vonatkozott, melyek közül az egyik egyszerűen átruházta a tevékenységeinek egy részét a másikra, anélkül hogy bármilyen szervezeti kapcsolat állt volna fenn kettőjük között.

168. Ilyen körülmények között a Bizottság a vitatott határozat 2. cikkének (2) bekezdésében nem térhetett volna el a személyes felelősség elvétől, amikor megállapította a TKS felelősségét a Thyssen által 1993. december 16. és 1993. december 31. között megvalósított jogsértő magatartásért.

169. A vitatott határozat tehát sérti a személyes felelősség elvét, és figyelmen kívül hagyja azt a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata alapján döntő körülményt, hogy a TKS és a Thyssen között nem áll fenn gazdasági folytonosság.

170. Emellett, a Bizottság jogszerűen nem indokolhatta az 1997. július 23-i nyilatkozattal azt, hogy eltér a versenyszabályok alkalmazásától.

171. A Bizottság ezzel rosszul ítélte meg e szabályok jellegét, és eltávolodott az ezen szabályokban foglalt feladatától. Az említett szabályok feltétlen alkalmazást igényelnek. Egyrészről a versenyellenes megállapodások tilalmával biztosítják a közös piacon az egészséges és tényeges verseny létrehozását, és ezáltal közreműködnek az Unióra bízott feladatok megvalósításában. Másrészről, megvédve a fogyasztókat a vállalkozások bizonyos magatartásaival szemben, lehetővé teszik ez előbbiek jólétének biztosítását. E tekintetben azon kötelező jogszabályokról van szó, amelyek mindenkit kötelezneknek, és amelyektől a felek külön megállapodásokkal tehát nem térhetnek el.

172. Márpedig, emlékezzünk arra, hogy e tekintetben elsőként a Bizottság feladata, hogy felügyelje az EK 81. cikkben rögzített elvek alkalmazását.[66] Így nem fogadhat el az 1997. július 23-i nyilatkozathoz hasonló egyoldalú nyilatkozatot, amely a versenyellenes magatartások betudhatóságára vonatkozó szabályoktól és elvektől történő eltéréshez vezet. Ugyanígy nem fogadhatja el az olyan nyilatkozatot sem, amellyel egy vállalkozás tévesen olyan jogsértésben ismeri el bűnösségét, amelyet nem követett el.

173. Következésképpen e megfontolásokra tekintettel az a véleményem, hogy a vitatott határozat a Thyssen által 1993. december 16. és 1994. december 31. között elkövetett jogsértés betudhatósága tekintetében sérti a személyes felelősség elvét.

174. Ezért úgy gondolom, hogy a vitatott határozat 2. cikke (2) bekezdésének az említett jogsértésért fennálló felelősséget a TKS-nek betudó részét meg kell semmisíteni.

175. A Thyssennek felrótt jogsértés fennáll, és a Thyssen meghallgatására sor került,

66 – Lásd az EUMSZ 105. cikk (1) bekezdését.

mivel a Bizottság 1997. április 24-én külön kifogásközlést küldött a Thyssennek, amelyre az önállóan válaszolt. Amint az a vitatott határozat indokolásának 13. pontjából kitűnik, a Thyssen saját nevében válaszolt a kifogásközlésre.

176. Jelenleg a kérdés az, hogy, a Bizottság továbbra is kiszabhat-e bírságot a Thyssennel szemben az ez utóbbi által 1993. december 16. és 1994. december 31. között elkövetett, a vitatott határozat 1. cikkében meghatározott versenyellenes cselekményekért.

2. A Thyssen által elkövetett jogsértés szankcionálására vonatkozóan a Bizottságot megillető jogkör elévüléséről

177. A TKS a hetedik megsemmisítési jogalapjában azt állítja, hogy a Thyssen által elkövetett jogsértés 1999-ben vagy legkésőbb 2003-ban elévült. Nevezetesen azt állítja, hogy nem került sor az elévülés semmilyen megszakadására vagy nyugvására, mivel a Thyssen nem vett részt az eredeti határozattal szemben indított eljárásban. Emellett arra hivatkozik, hogy tekintettel arra, hogy a neki felrótt jogsértést a Thyssen követte el, a szankciót csak akkor lehetett volna vele szemben kiszabni, ha az a jogelődjével, azaz a Thyssennel szemben is kiszabható lett volna.

178. A Bizottság e jogalap elutasítását kéri.[67]

179. Figyelembe véve az ügy ténybeli adatait, ezen jogalap vizsgálata az elévülési szabályok és különösen a 715/78 határozat 2. és 3. cikkében és az 1/2003 rendelet 25. cikkében szereplő, az elévülés nyugvására vonatkozó szabályok értelmezésétől függ. Az egyértelműség kedvéért, és tekintetbe véve, hogy az említett rendelkezések lényegében azonos kifejezéseket alkalmaznak, csak az 1/2003 rendelet rendelkezéseit fogom vizsgálni.

180. Két kérdést kell megválaszolni.

181. Az első a nyugvás hatályára vonatkozik. A kérdés az, hogy ha keresetet nyújtanak be az uniós bírósághoz, az elévülés nyugvása relatív hatállyal jár-e, azaz csupán a felperes vállalkozásra vonatkozik, vagy *erga omnes* hatályú-e, mely esetben a bírósági eljárás folyamán az elévülés nyugvása az eljárás ideje alatt a jogsértésben részt vevő valamennyi vállalkozásra vonatkozik függetlenül attól, hogy benyújtottak-e keresetet, vagy sem. Az

67 – A felek érveinek részletesebb bemutatására lásd a megtámadott ítélet 193–198. pontját.

1/2003 rendelet 25. cikkének (6) bekezdése által az elévülés megszakadásának tárgyában kifejezetten előírtaktól eltérően ezt a kérdést a rendelet az elévülés nyugvása tekintetében nem rendezi.

182. Ez a kérdés megegyezik az Elsőfokú Bíróság által a fent hivatkozott ArcelorMittal Luxembourg és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélettel szemben benyújtott fellebbezés keretében felmerült kérdéssel. Ebben az ítéletben az Elsőfokú Bíróság úgy ítélte meg, hogy a fellebbezésnek az 1/2003 rendelet 25. cikkének(6) bekezdésében szabályozott nyugvása csak a felperes vállalkozásra vonatkozik.[68] A Bíróságnak először ebben a kérdésben kell döntenie.

183. A második kérdés egy megsemmisítést kimondó ítélet joghatáaira vonatkozik. A kérdés az, hogy a Bizottság valamely határozatának bírósági eljárásban való megsemmisítése az elévülés nyugvását – ahogyan magát a határozatot – visszamenőlegesen nem létezővé teszi-e. A Bíróság erre nemlegesen válaszolt a Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben 2002. október 15-én hozott ítéletében[69].

184. Az alábbiakban előadottak miatt nem osztom sem az Elsőfokú Bíróság által a fent hivatkozott ArcelorMittal Luxembourg és társai kontra Bizottság ügyben, sem a Bíróság által a fent hivatkozott Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben elfogadott álláspontot. Az elévülésre vonatkozó szabályok ilyen értelmezése a számos elévülést megszakító intézkedéssel és az eljárások elhúzódásával együtt ugyanis magát az elévülés elvét fosztja meg az értelmétől.

185. A jelen ügy ennek tökéletes ábrázolása, mivel tizenöt évvel a jogsértés befejezése után a Thyssen még mindig nem lehet biztos a sorsáról. Ez az elévülést megszakító intézkedések sorozatának (összesen hat), az eredeti határozat TKS vonatkozásában történő megsemmisítésének és az elévülés tizenegy éven

68 – 151–158. pont. Az Elsőfokú Bíróság érvelésének indokolására az alábbi okokat fejtette ki. Az elévülés nyugvását – amely az ötéves elévülési idő elve alól kivételt képez – megszorítóan kell értelmezni. Az elévülés nyugvása definíció szerint olyan esetet feltételez, amikor a Bizottság már meghozott egy határozatot, már nem szükséges *erga omnes* hatályt tulajdonítani nyugvásnak. Végül a Bíróság C-310/97. P. sz., Bizottság kontra AssiDomän Kraft Products és társai ügyben 1999. szeptember 14-én hozott ítéletének (EBHT 1999. I-5363. o.) megfelelően a bírósági eljárások relatív hatályának és a Bíróság által e hatályhoz fűzött következményeknek elvileg ellentmond az, hogy a kérdéses határozat valamely címzett vállalkozása által benyújtott kereset bármilyen hatást gyakoroljon e határozat többi címzettjének a helyzetére.

69 – A C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P–C-252/99. P. és a C-254/99. P. sz. egyesített ügyekben hozott ítélet (EBHT 2002., I-8375. o.) 142–157. pontja. Az Elsőfokú Bíróság vonatkozásában lásd különösen a T-22/02. és T-23/02. sz., Sumitomo Chemical és Sumika Fine Chemicals kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. október 6-án hozott ítélet (EBHT 2005., II-4065. o.) 80–102. pontját, és a fent hivatkozott ArcelorMittal Luxembourg és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 151–158. pontját, amellyel szemben, emlékezzünk rá, jelenleg is folyamatban lévő fellebbezéseket nyújtottak be a Bírósághoz (a C-201/09. P. és C-216/09. P. sz. egyesített ügyek).

át tartó nyugvásának eredménye.[70] Bármennyire is meglepő, az 1/2003 rendelet 25. cikk (5) bekezdésében meghatározott tízéves elévülés még mindig nem következett be. Ez a jogsértés befejezését követően 21 évvel, 2016 áprilisában történik meg.

a) Előzetes észrevételek

186. E kérdések vizsgálata előtt emlékeztetni kell a versenyjogi vitákra vonatkozó elévülési szabályok jellegére és hatályára.

187. Az eljárások elévülése egyetemes és alapvető jogelvünk. Az elévülést úgy lehet megfogalmazni, hogy a büntetőeljárást a jogsértés elkövetése óta eltelt idő múlása miatt kizáró ok. Főszabály szerint minden jogsértésre alkalmazni kell, még a legsúlyosabbakra is, a nemzetközi elvárások szerint elévülhetetlennek nyilvánított, emberiség elleni bűncselekmények kivételével. Az elévülési idő letelte után a büntetőeljárást meg kell szüntetni, és a továbbiakban a jogsértésben résztvevőkkel szemben eljárás nem indítható.

188. Az elévülés a társadalmi béke megvalósítására irányul, és a jogbiztonság iránti közösségi elvárásnak tesz eleget. Ezért a Bíróság a Falck és Acciaierie di Bolzano kontra Bizottság ügyben 2002. szeptember 24-én hozott ítéletében[71] az elévülés tárgyában kimondta, hogy „a jogbiztonság alapvető követelményének mondana ellent, ha a Bizottság bármeddig késlekedhetne jogkörének gyakorlásával", és hogy feladatának ellátásához az elévülési időt előre kell megállapítani.[72] Hagyományosan több indokolás támasztja alá ezt az elévülést. Mindenekelőtt, a jogsértéssel a közrendben okozott sérelem fokozatos megszűnése miatt az idő múlásával a megtorlás elveszti létjogosultságát. Továbbá, a szóban forgó személyek és vállalkozások érdekeinek védelmét előtérbe helyezve, a jogsértés bizonyítékait bizonyos idő elteltével nehezebb megőrizni vagy szolgáltatni. Végezetül és legfőképpen, az elévülés lehetővé teszi az eljárás lefolytatására

70 – A Thyssen 1995. január 1-jén fejezte be a jogsértést. Az elévülési idő vele, és a kartellben részt vevő valamennyi vállalkozással szemben 1997. április 24-én szakadt meg a kifogásközlés megküldése következtében, majd 1998. január 21-én, az eredeti határozat elfogadásának napján. Az elévülési idő tovább folytatódott 1998. március 1-jéig, körülbelül másfél hónapig, amikor a TKS megsemmisítés iránti keresetet nyújtott be az Elsőfokú Bírósághoz. Az elévülés 2001. december 13-ig, hét év két hónapon keresztül nyugodott, amikor az Elsőfokú Bíróság meghozta a fent hivatkozott Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletét. Az elévülési idő 2006. április 5-én az új kifogásközlés megküldésével, majd 2006. december 20-án a vitatott határozat közlésével újból megszakadt. Az elévülési idő tehát 2006. december 20. és 2007. február 6. között folyt tovább, körülbelül másfél hónapig, amikor a TKS megsemmisítés iránti keresetet nyújtott be a vitatott határozattal szemben. Az elévülési idő e kereset benyújtása és 2009. július 1-je, az Elsőfokú Bíróság megtámadott ítéletének meghozatala között újból nyugodott két év, öt hónapon keresztül. Az elévülés ez utóbbi időponttól kezdődően újraindult, és 2009. szeptember 2-ig, a jelen fellebbezés benyújtásáig tartott, két hónapon keresztül. Ez utóbbi időponttól a mai napig, körülbelül egy év óta ismét nyugszik az elévülés.

71 – A C-74/00. P. és C-75/00. P. sz. egyesített ügyekben hozott ítélet (EBHT 2002., I-7869.)

72 – Az ítélet 139. és 140. pontja. Lásd még a C-172/01. P., C-175/01. P., C-176/01. P. és C-180/01. P. sz., International Power és társai kontra NALOO egyesített ügyekben 2003. október 2-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-11421. o.) 106. és 107. pontját.

köteles hatóságok tétlenségének, mulasztásának vagy gondatlanságának szankcionálását, és elősegíti a jogsértések elkövetőinek ésszerű határidőn belüli elmarasztalását.

b) Az elévülés nyugvásának relatív vagy abszolút hatályára vonatkozó első kérdésről

191. Úgy vélem, hogy az elévülés nyugvása a bírósági eljárás ideje alatt a jogsértésben részt vevő valamennyi vállalkozásra vonatkozik függetlenül attól, hogy benyújtottak-e keresetet, vagy sem.

189. A versenyszabályok megsértésére vonatkozóan az 1/2003 rendelet 25. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében az elévülési idő a jogsértés megszűnésének napjától számított öt év. Ugyanakkor e rendelet 25. cikkének (3) bekezdése szerint ezt az elévülést megszakíthatja a Bizottság által a jogsértés tekintetében vizsgálat vagy eljárás céljából tett bármilyen intézkedés. E megszakadás visszamenőleges hatállyal semmissé teszi a már megkezdődött határidőt, és az elévülési idő újrakezdődik. Emellett az említett rendelet 25. cikkének (6) bekezdése értelmében az elévülés mindaddig nyugszik, amíg bírósági eljárás van folyamatban. Ebben az esetben az elévülési idő ideiglenesen nem telik tovább.

192. Nem értek egyet tehát – két okból – az Elsőfokú Bíróság által a fent hivatkozott ArcelorMittal Luxembourg és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben kifejtett álláspontt al, mely szerint a nyugvás csak a felperesre vonatkozik.

193. Először is ez az álláspont figyelmen kívül hagyja az elévülés objektív jellegét. Az elévülés ugyanis kizárólag a tényeken alapul. Olyan valós jelleggel bír, amely független az érintett személyektől. Így, amikor a Bizottság által hozható intézkedést az elévülés hatálya megszünteti, ez a megszüntetés a szóban forgó valamennyi tényt és valamennyi résztvevőt érinti.

190. Végezetül, az uniós jogalkotó az 1/2003 rendelet 25. cikkének (5) bekezdésében előírta, hogy az elévülési idő legkésőbb tíz év után lejár, amennyiben ezen idő anélkül telik le, hogy a Bizottság bírságot szabott volna ki. Ugyanakkor hozzáteszi, hogy ez a határidő meghosszabbodik azzal az időszakkal, ameddig az elévülés nyugszik.

194. Az elévülési idő megszakadása egyértelműen következik az 1/2003 rendelet 25. cikkének (4) bekezdéséből, mivel ez megjegyzi, hogy „az elévülési idő megszakadása a jogsértésben részt vevő összes vállalkozásra vagy a vállalkozások összes ilyen társulására nézve bekövetkezik”. E rendelet 25. cikke (6) bekezdésének szövege az elévülés nyugvásáról

sokkal általánosabban szól, és e kérdésben nem ad pontosítást. Ugyanakkor a jogszabályszöveg hallgatása esetén az elévülés megszakadásához és nyugvásához kapcsolódó joghatásoknak azonosaknak kell lenniük. Mindkettő kivételt képez az elévülés alól. Mivel az elévülés objektív, mindkettőt magukra a tényekre kell alkalmazni. Ez még inkább kötelező, mivel összetett, folyamatos és főleg együttesen elkövetett jogsértésről van szó.

195. Másodszor, az Elsőfokú Bíróság által alkalmazott megoldás kedvezőtlen hatással jár. A nyugvás relatív hatálya valójában azt eredményezheti, hogy a Bizottság többé nem hozhat intézkedést a tévedésből figyelmen kívül hagyott vállalkozással szemben, mivel ez az intézkedés elévülhetne.

196. Nem látom tehát okát annak, hogy miért kellene mesterségesnek tűnő megkülönböztetést alkalmazni az elévülés megszakadása vagy nyugvása között a jogsértésben részt vevő vállalkozásokkal kapcsolatban.

197. Az 1/2003 rendelet 25. cikke (6) bekezdésének a jelen ügyben való alkalmaza céljából azt javaslom a Bíróságnak, állapítsa meg, hogy az elévülés nyugvása a bírósági eljárás ideje alatt a jogsértésben részt vevő valamennyi vállalkozásra vonatkozik függetlenül attól, hogy benyújtottak-e keresetet, vagy sem.

c) A valamely határozatot megsemmisítő ítéletnek az elévülési idő számítására való hatásaira vonatkozó, második kérdésről

198. Amint arra rámutattam, a fent hivatkozott, a polivinil-klorid piacán fennálló versenyellenes kartellre vonatkozó Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében a Bíróság már foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy valamely határozatot hatályon kívül helyező ítélet milyen hatásokkal jár az elévülési idő számítására. Úgy tűnik, ezen ügy tényállása nagymértékben hasonlít a jelen ügyhöz, mivel a Bizottság első elmarasztaló határozatát az uniós bíróság megsemmisítette, így a vállalkozások az eljárások elévülésére hivatkoztak.

199. Ebben az ítéletben a Bíróság elutasította a felperesek érvelését, mely szerint ezen első határozat megsemmisítése az elévülés nyugvását – ahogyan magát a határozatot – visszamenőlegesen nem létezővé tette. A Bíróság szerint egy ilyen értelmezés az elévülés

nyugvásának szabályát megfosztja az értelmétől, mivel véleménye szerint „maga az a tény igazolja a nyugvást, hogy a Törvényszék vagy a Bizottság előtt kereset van folyamatban, nem pedig az, hogy e bíróságok az ítéletükben milyen megállapításokra jutnak”[73].

200. Gondolom ezzel az érveléssel a Bíróság meg akarja védeni a Bizottság eljárásindítási jogát a hosszadalmas bírósági eljárásokkal szemben. Amennyiben ugyanis elfogadja, hogy a határozat megsemmisítése az elévülés nyugvásának visszamenőleges megszűnését is jelenti, az uniós bíróság önmagát és a Bizottságot is azon veszélynek teszi ki, hogy az elévülés a bírósági eljárás végén bekövetkezik, figyelemmel ez utóbbi időtartamára.

201. Bár dicséretes ez a szándék, azonban nem hiszem, hogy feljogosítana az említett ítéletben elfogadott értelmezésre.

202. Mindenekelőtt, ha elfogadom is azt a következtetést, hogy a nyugvást a bírósági jogorvoslat fennállása, nem pedig a bírósági eljárás kimenetele igazolja, az uniós bíróságnak a megsemmisítést kimondó ítéletből valamennyi következtetést le kell vonnia.

203. Az EUMSZ 264. cikk első bekezdése értelmében „[h]a a kereset megalapozott, a […] Bíróság a megtámadott jogi aktust semmisnek nyilvánítja”. Egy megsemmisítést kimondó ítélet azzal a hatással jár, hogy az érintett jogi aktust visszamenőleg törlik a jogrendből. Az ítélkezési gyakorlat értelmében tehát ez a jogi aktus olyanná válik, mintha sosem létezett volna.[74] E jogi aktus joghatásai, főszabály szerint visszamenőlegesen megsemmisülnek, hacsak a Bíróság az EUMSZ 264. cikk második bekezdése alapján nem jelöli meg a semmisnek nyilvánított jogi aktusnak azokat a joghatásait, amelyek továbbra is fennmaradnak. Ezzel összefüggésben számomra kétségtelennek tűnik, hogy a szóban forgó jogi aktus joghatásai kizárólag azok lehetnek, amelyek szerepelnek a rendelkező részében.

204. A Bíróság szerint a feleket „vissza kell helyezni a korábbi helyzetükbe, és […] a

73 – 152 és 153. pont.

74 – Lásd a 22/70. sz., Bizottság kontra Tanács ügyben 1971. március 31-én hozott ítélet (EBHT 1971., 263. o.) 59. pontját; a 97/86., 99/86., 193/86. és 215/86. sz., Asteris és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1988. április 26-án hozott ítélet (EBHT 1988., 2181. o.) 30. pontját, és a C-228/92. sz. Roquette Frères-ügyben 1994. április 26-án hozott ítélet (EBHT 1994., I-1445. o.) 17. pontját.

vitás kérdéseket az [uniós] jognak megfelelő megválaszolásuk érdekében újból meg kell vizsgálni”[75]. Más szóval a feleket ugyanabba és ugyanolyan helyzetbe kell visszahelyezni, mint amilyenben a megsemmisített jogi aktus előtt voltak. Következésképpen ezen elvek alkalmazásában a szóban forgó jogi aktust követő eljárási körülményeket semmiképpen sem lehet figyelembe venni. Ugyanúgy, ahogy egy érvénytelen bizonyítási cselekmény nem szakíthatja meg az elévülést, egy semmis határozattal szemben benyújtott kereset sem okozhatja az elévülés nyugvását.

205. A felek korábbi helyzetükbe történő visszahelyezése azt jelenti, hogy a megsemmisítést kimondó ítéletet követően olyan jogi helyzetbe kell visszakerülniük, amelyben lennének, ha a megsemmisített jogi aktus meghozatalára nem került volna sor. A vitás kérdéseknek az uniós jog alapján történő megválaszolásuk érdekében lefolytatandó új vizsgálat nem más, mint az új vizsgálat időpontjában annak megállapítása, mely alaki és anyagi jogszabályokat kellene alkalmazni, ha a szankciót először szabnák ki. Például, ha a szankció kiszabásának jogalapja megszűnt, természetesen a jogi aktus újra nem alkalmazható. Azonban, ha az intézkedésre nyitvaálló határidő letelt, nem látom be, miért kellene ennek továbbra is lehetségesnek lennie.

206. A versenyjogi vitákban ez tehát azt jelentené, hogy a határozat megsemmisítése az elévülés nyugvásának visszamenőleges megszűnését vonja maga után, és hogy a Bizottságnak a számára nyitvaálló határidőn belül, az elévülés letelte előtt kell meghoznia új, az uniós jognak megfelelő határozatát.

207. Az ezzel ellentétes megoldás ráadásul a charta 41. cikkének(1) bekezdésébe és 47. cikkének (2) bekezdésébe, valamint az EJEE 6. cikkében biztosított ésszerű határidő betartásának kötelezettségébe ütközik.[76]

208. Az 1/2003 rendelet 25. cikkében rögzített szabályok értelmezése ugyanis semmilyen körülmények között sem foszthatja meg a vállalkozást attól a jogától, hogy vele szemben az eljárást ésszerű határidőn belül indítsák meg, és folytassák le. Ezen alapelv tiszteletben tartása mindenekelőtt a Bizottságot kötelezi az

75 – A fent hivatkozott Bizottság kontra Tanács ügyben 1971. március 31-én hozott ítélet 60. pontja.

76 – Ezen elv tartalmának kifejtésére lásd a C-385/07. P. sz., Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland kontra Bizottság ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-6155. o.) alapjául szolgáló ügyben általam ismertetett főtanácsnoki indítvány 267. és az azt követő pontjait.

eljárás közigazgatási szakaszában.[77] Ez az elv a Bizottság határozatainak jogszerűségét felügyelő uniós bíróságot is kötelezi.[78]

209. Az elévülési szabályok, éppúgy, mint az ésszerű határidő elve, időbeli követelmények az eljárások szervezésében. Ezek a szabályok annak a jogbiztonság iránti jogszerű elvárásnak tesznek eleget, hogy az eljárások Bizottság általi megindítása és a bíróságok jogszerűségi felülvizsgálatának gyakorlása bizonyos határidőktől függjön. Amint azt a Bíróság a Technische Unie kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítéletben[79] megállapította, el kell kerülni, hogy a védelemhez való jog orvosolhatatlanul sérüljön a vizsgálati szakasz túlzott elhúzódása miatt, továbbá, hogy ez az időtartam megakadályozhassa az olyan magatartások fennállását cáfoló bizonyítást, amelyek megalapozhatják az érintett vállalkozások felelősségét. Ezért a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a védelemhez való jog hatékonysága esetleges gyengülésének forrására vonatkozó vizsgálatnak a közigazgatási és bírósági eljárás egészére ki kell terjednie, figyelembe véve annak teljes hosszát.[80]

210. Azonban ésszerű határidőt tartanak-e egy olyan versenyjogi jogsértés miatt indult eljárásban, amelynek elévülési ideje főszabály szerint öt év, és amely a jogsértés elkövetését követően 20 évvel még a mai napon is folyamatban van?

211. A Bizottságnak az uniós bírósághoz hasonlóan tehát gondoskodnia kell arról, hogy az elévülési szabályok alkalmazása a jogsértések elkövetőinek ésszerű határidőn belüli és gondos eljárásban történő elbírálását segítse elő. Ha anyagi jogi kérdések akadályozzák meg e célok megvalósítását, az Unió feladata, hogy elemzés alapján megadja a szükséges megoldásokat.

212. A fentiekre tekintettel tehát azt javaslom a Bíróságnak, hogy állapítsa meg, hogy az 1/2003 rendelet 25. cikk (6) bekezdésének a jelen ügyben való alkalmazása céljából a határozat bírósági eljárásban való megsemmisítése az elévülés nyugvását – ahogyan magát a határozatot – visszamenőlegesen nem létezővé tette.

77 – Az Elsőfokú Bíróság T-213/95. és T-18/96. sz., SCK és FNK kontra Bizottság egyesített ügyekben 1997. október 22-én hozott ítéletének (EBHT 1997., II-1739. o.) 55. és 56. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat, amelyben az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy „a versenypolitika terén a közigazgatási eljárások végén hozott határozatok elfogadása ésszerű határidejének Bizottság általi betartása […] a közösségi jog általános alapelve”.

78 – A Bíróság a versenyjog területén a C-185/95. P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítéletével (EBHT 1998., I-8417. o.) bevezette az ésszerű határidőn belüli eljáráshoz való jogot a versenyjogi eljárásokban. Ezt követően a fent hivatkozott Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében megállapította, hogy e kötelezettség be nem tartása az EUMSZ 268. cikk és az EUMSZ 340. cikk második bekezdése alapján a Közösség ellen benyújtott keresettel érvényesíthető kártérítési igényt alapozhat meg.

79 – A C-113/04. P. sz. ügyben hozott ítélet (EBHT 2006., I-8831. o.).

80 – 55. és 56. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

d) A jelen ügyben való alkalmazás

213. A fentiekre tekintettel a Thyssen által 1993. december 16. és 1994. december 31. között elkövetett jogsértés 2002. április 24-én elévült.

214. Az eredeti határozat megsemmisítése ugyanis az elévülés első nyugvását – ahogyan e határozatot – nem létezővé tette. Az elévülés utolsó megszakadását előidéző jogi aktus tehát az 1997. április 24-i kifogásközlés volt. Az 1/2003 rendelet 25. cikke (5) bekezdésének megfelelően az elévülés minden megszakadás után újrakezdődik. Következésképp az ötéves elévülési idő a Thyssen által elkövetett jogsértés vonatkozásában 2002. április 24-én járt le.

215. A Thyssen által elkövetett jogsértés ezért elévült.

VI – A költségekről

216. Az eljárási szabályzat 122. cikkének első bekezdése értelmében, ha a fellebbezés megalapozott, és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot, a Bíróság határoz a költségekről.

217. Az eljárási szabályzat 69. cikke 2. §-ának első bekezdése alapján, amely ugyanezen szabályzat 118. cikke alapján a fellebbezési eljárásra is alkalmazandó, a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte.

218. A jelen ügyben a Bizottság a kérelmei nagyobbik részének tekintetében pervesztes lett. Azt javaslom ezért a Bíróságnak, hogy a Bizottságot kötelezze a saját költségeinek, valamint a TKS költségei 50%-ának viselésére.

219. A TKS viseli saját költségeinek 50%-át.

VII – Végkövetkeztetések

220. A fenti megfontolások alapján a következőket javasolom a Bíróságnak:

„1) Az Európai Közösségek Elsőfokú Bírósága T-24/07. sz., ThyssenKrupp Stainless AG kontra Bizottság ügyben 2009. július 1-jén hozott ítéletét helyezze hatályon kívül.

2) Az ESZAK-Szerződés 65. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.234 – »ötvözetfelár«-ügy, határozat újraelfogadása) 2006. december 20-án hozott 2007/486/EK bizottsági határozat 2. cikkének (2) bekezdését semmisítse meg annyiban, amennyiben az megállapítja a ThyssenKrupp Stainless AG felelősségét a Thyssen Stahl AG által 1993. december 16. és 1994. december 31. között elkövetett jogsértésért.

3) Állapítsa meg, hogy a Thyssen Stahl AG által elkövetett jogsértés elévült.

4) Az Európai Bizottságot kötelezze a saját költségeinek, valamint a ThyssenKrupp Stainless AG részéről felmerült költségek 50%-ának viselésére.

5) A ThyssenKrupp Stainless AG-t kötelezze saját költségei 50%-ának viselésére."